№ 72 ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ, 6 ԱՊՐԻԼԻ

1911

ԵՐԵՍՈՒՆԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ, 6 ԱՊՐԻԼԻ № 72

Տարեկան գինը 10 ռուբլի. կէս տարվանը 6 ռուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԷՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція „Мшакъ" Сергіевская ул., № 5.
Tiflis, Rèdaction „Mschak"
Խմբագրատան տելեֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամէն լեզվով
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 20 կոպէկ.
Տպարանի տելեֆօն № 67.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԿՕՆԵԱԿ „ԱՐԳՕ" ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

330. 10—1

ՄՇԱԿ

(39-ՐԴ ՏԱՐԻ)

Ապրիլի 1-ից մինչեւ տարվայ վերջը 8 ռուբլի:

Հասցէն փոխելու համար պէտք է ուղարկել նաեւ հին հասցէն եւ 40 կ. նամականիշ:

Հասցէն՝ ТИФЛИСЪ, Редакція „МШАКЪ". TIFLIS, Rédaction du journal „MSHAK".

Կովկասից դուրս գտնվող անձերի և հիմնարկութիւնների յայտարարութիւնները բացառապէս ընդունվում են՝ Մօսկվայում—Центральная Контора Объявленій Торгов. Дома Л. и Э. Метцль и К-о, Мясницкая, д. Сытова, և նրա բաժանմունքներում—Պետերբուրգում՝ Морская. 11, Վարշավայում՝ Маршальковская, 130, Պարիզում՝ 8 Площадь Биржи.

ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԿԱՄ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

Աւագ Ասրեան ՍԱՐՈՒԽԱՆԵԱՆՑԸ իր որդի Հայկի հետ միասին հոգեկան խորին վշտով յայտնում են ազգականներին և ծանօթներին՝ առաջինն իր Թանգագին և անմոռաց կնոջ, իսկ երկրորդն իր սիրելի մօր՝

ՆԻՆԱ ԱՐՏԷՄԻԵՎՆԱ ՍԱՐՈՒԽԱՆԵԱՆՑԻ

յանկարծակի մահը, որ տեղի ունեցաւ Պետերբուրգում: Հանգուցեալի մարմինը կը բերվի Թիֆլիսի երկաթուղային կայարանը ապրիլի 7-ին, ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ ԺԱՄԸ 7-ին, որտեղից յուղարկաւորութեան հանդէսը կը դիմէ Թանդոյեան եկեղեցին, իսկ այդտեղից, պատարագից յետոյ՝ Վերայի հայոց գերեզմանատունը: Սմբիծքն այսօր, երեկոյեան ժամը 7-ին, հանգուցեալի բնակարանում (Ալէքսէեվսկայա, № 7):

337. 1—1

Դոլովինսկի պրոսպէկտ, 11 ապրիլ, 1911.

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ

ԸՄԲՇԱՄԱՐՏ

Բոլոր երկիրների մասնագէտ ըմբիշների

Վարչութիւնը հրաւիրել է յայտնի ըմբիշներ—Պետերբուրգից, Մօսկվայից, Պարիզից, Բերլինից, Անտվերպէնից, Վիէննայից, Պրագայից, Ամստերդամից, Համբուրգից և Լօնդօնից: Անուանացուցակը կը յայտարարվի այս օրերս: Ըմբշամարտը ղեկավարելու համար հրաւիրված է Եւրօպայում յայտնի՝ ըմբշամարտութեան պրօֆեսոր Իվան Վլադիմիրովիչ Լեբեդեվը (քեռի Վանիա):

(ա.օ.) ատ. Մասնակցողների ցուցակագրութիւնը շարունակվում է: 335. 2—1

Adresse Télégraphique SANITAS

Адресъ телеграммъ САНИТАСЪ Тифлисъ

ՆՈՎԿԱՍԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ԴԵՂԱՏԱՆ ՄԹԵՐՔՆԵՐԻ

ԱՌԵՒՏՐԻ

ԹԻՖԼԻՍ, ԲԱԳՈՒ, ԲԱԹՈՒՄ.

ՄԻԽԱՅԼՕՎ ՍԿԻ-ՊՐՈՍՊԵԿՏԻ ԲԱԺԱՆՄՈՒՆՔԸ ՓՈԽԱԴՐՎԵԼ Է Ռուկսի տուներ, 106.

Մշտական ունի զանազան տարեկան, ընտեսութեան վերաբերեալ.— ՍԵՂԱՆԱՏԱՆ, ՏՈՒԱԼԷՏԻ, ԿՈՍՄԷՏԻԿԱՅԻ, ՊԱՐՖԻՄԷՐԻԱՅԻ, ԱԽՏԱՀԱՆՈՒԹԵԱՆ, ԼՈՒՍԱՆԿԱՐՉՈՒԹԵԱՆ և այլն: Նոյն գներով՝ ինչպէսին ԵՐԵՒԱՆԵԱՆ ՀՐԱՊԱՐ. ՎՐԱ գտնվող խանութում:

336. 1—1

ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՊԱՀԱՆՋՆԵՐԻՑ ՄԷԿԸ

II

Դեռ վաթսունական թւականներին հայ բժիշկների մէջ գտնվեցին անձնաւորութիւններ, որոնք ուշադրութիւն դարձրին հայ ժողովրդի մէջ զգացվող բժշկական գրքերի պակասութեան վրա և փորձեցին տալ առաջին բժշկարանները: Այնուհետև նոյնը տեղի ունեցաւ հետևեալ տասնամեակներում:

Այդ գրքերը ընդունելութիւն գտան ժողովրդի մէջ և դարձան տան բարեկամներ, որոնց դիմում էին մարդիկ անհրաժեշտ դէպքերում:

Եւ բնորոշ է, որ նոյն իսկ այժմ մենք գտնում ենք թէ կենտրոնական քաղաքներում և թէ գաւառներում ընտանիքներ, որոնք առանձին խնամքով և հոգատարութեամբ պահել են իրանց տանը հին բժշկարաններ, մինչդեռ նոյն ընտանիքներում եղած միւս գրքերը վաղուց ցրիւ են եկել և անհետացել:

Ժողովրդի մէջ մեծ է բժշկական օգնութեան կարիքը և բժշկութեան վերաբերեալ խօսքը միշտ յարուցել է յատուկ հետաքրքրութիւն ազգաբնակութեան բոլոր խաւերում:

Բացի գրքերի հրատարակութիւններից մեզանում փորձեր եղան և պարբերական հրատարակութիւնների: Բժիշկ Լ. Տիգրանեանի թերթը Երևանում, բժ. Վ. Արծրունու թերթը Թիֆլիսում, պարբերական բժշկական յաւելուածները, որոնք զանազան ժամանակներ հրատարակվել են «Տարազ» թերթին կից, կանոնաւոր բժշկական-առողջապահական յօդուածները, որ զետեղում է բժ. Ա. Բուդաղեանը «Գիւղատնտես» թերթում և մի երկու ուրիշ փորձեր ապացոյց են այն բանի, որ բժշկական գրականութիւնը պահանջներից մէկն է մեր իրականութեան մէջ:

Աւելացրէք դրա վրա բժշկական և առողջապահական խնդիրների վերաբերութեամբ կազմակերպված մի շարք աջող դասախօսութիւնները, որոնք տեղի են ունեցել թէ Թիֆլիսում և ուրիշ քաղաքներում և թէ նոյնիսկ գիւղական շրջաններում և գրաւել են հետաքրքրվող բազմութիւն: Ուշադրութեան առէք, թէ մի որևէ բարեխիղճ և մարդասէր բժշկի երևալը մեր գաւառական հօրիզօնում ինչ առանձին յարգանք ու գգուանք է առաջ բերում տեղական ազգաբնակութեան կողմից, հաշուի առէք, թէ որքան մարդիկ յանձն են առնում մեծածախս ճանապարհորդութիւններ դէպի կենտրոնները այս ու այն հմուտ բժշկին դիմելու, և դուք կը տեսնէք, թէ որքան հիմնական մեծ նշանակութիւն ունի բժշկական օգնութեան խնդրի կազմակերպութեան խնդիրը երկրի և ժողովրդի համար:

Մի կողմից գրաւոր խօսքը զանազան տեսակ հրատարակութիւնների միջոցով, միւս տեղ դասախօսութիւնները և զրոյցները բանաւոր կերպով, երրորդ տեղ բժիշկների անմիջական գործունէութիւնը և օգնութիւնը, չորրորդ տեղ բուժարանների հիմնարկութիւնը երկրի զանազան կէտերում պէտք է միահամուռ զուգակցութեամբ հանդէս գան բաւարարութիւն տալու մի հիմնական պահանջի, որ ունի ժողովուրդը իր առողջական վիճակի ապահովութեան համար:

Կարևոր է խնդիրը, անհրաժեշտ է կազմակերպված գործունէութիւն:

Մենք կը վերադառնանք այդ խնդրին:

Ա. Քալանթար

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Երէկ, ամսիս 5-ին, Թաւրիզից ստացանք հետևեալ հեռագիրը.

Ապրիլի 2-ին «Զանգի» խմբագիրներից Ալէքսանդր Տէր-Վարդանեան մահափորձի ենթարկվեց «Դաշնակցութեան» բռնութիւնների դէմ իր մղած պայքարի առիթով:

Խմբագրութիւն «Զանգի»

—

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

4 ապրիլի

Պետերբուրգ.—Սինօդը, լսելով Թագաւոր Կայսրի կամքը՝ թողնելու Իլիօդոր աբեղային Ցարիցինում՝ ուշադրութեան առնելով ժողովրդի թախանձանքները, և իրաւունք տալով սինօդին որոշել Իլիօդորին ապաշխարութեան ենթարկելու հարցը, ապրիլի 2-ին կարգադրեց ի կատարումն Բարձրագոյն կամքի տեղափոխել Իլիօդորին Սարատովի եպիսկոպոսի իշխանութեան ներքոյ Ցարիցինում տեղաւորելու համար, ազատել նրան Նովոսիլեան վանքի վանահայրի պաշտօնից յանուն առաջիկայ մեծ օրերի, ազատել այժմ և եթ Սարատովի թեմում պատարագ մատուցանելու արգելքից, ենթարկել նրան ապաշխարանքի ինքնակամութեան համար:

—

Մադրիդ.—Ֆէցից մարտի 27-ին տեղեկացնում են, որ բենիմհամ և բենիմտէր ցեղերը յարձակում գործեցին քաղաքի վրա: Քաղաքի դարբասները փակ են: Զգալի է ուտելիքի պակասութիւնը: Յարձակվողների ձեռքով սպանվեցին շատ տեղացիներ: Հիւպատոսները կորուկ կերպով խորհուրդ տուեցին եւրօպացիներին չը հեռանալ քաղաքից: Դրութիւնը լուրջ է:

—

Լօս-Անգէլօս (Կալիֆօրնիա).—Ապրիլի 4-ին Ագուապրիէտի մօտերը սկսվեց ճակատամարտ կառավարական զօրքերի և ապստամբների միջև:

—

Մէկսիկա.—Կառավարութիւնը մի կոչով հրաւիրում է կամաւորներին զինւորական ծառայութեան 6 ամսով:

—

Սօֆիա.—Գէշօվը Ռուշչուկում արտասանեց ծրագրային ճառ: Շօշափելով արտաքին քաղաքականութիւնը, նա ասաց. «Մենք հանդիսանում ենք խաղաղութեան տոկուն կողմնակիցներ և ցանկանում ենք բարեկամական յարաբերութիւններ պահպանել բոլորի հետ, առանձնապէս հարևանների հետ: Ցանկանում ենք այդ ոչ թէ դուրս գալու համար որևէ մեծ պետութեան կամ պետութիւնների մի խմբի, այլ նրա համար, որ այդ պահանջում են թագաւորութեան և երկրից դուրս գտնվող բուլղարների կենսունակ շահերը: Մենք յոյս ունենք, որ Թիւրքիան արձագանք կը տայ խաղաղութեան մեր կոչին և կը թեթևացնէ մեր նպատակը: Մեծ դժբաղդութիւն կը լինի, եթէ մեր քաղաքականութիւնը անաջողութեան հանդիպէ հասարակական կարծիքի ազդեցութեան ներքոյ, որ յուզված է ոչ մեր պատճառով: Եթէ մեր ձգտումները ի դերև ելնեն և պատերազմ սկսվի, այն դէպքում մեզ կը փոխարինէ ուրիշ կառավարութիւն, որպիսին թող աջողութիւն ունենայ»: Յետոյ Գէշօվը խօսեց, թէ ցանկալի է խաղաղութիւն պահպանել Ռումինիայի, Սերբիայի, Յունաստանի և Չերնոգորիայի հետ:

—

Բէյռութ.—Գինեգործական շրջանում օրը հանգիստ անցաւ: Միայն գիշերս Աիի մօտերը հրդեհեցին մի քանի հեկտար անտառ:

—

Պարիզ.—Վալանսի գործի մէջ խառն լինելու առիթով ձերբակալված՝ մարդկութեան իրաւունքների ազգային լիգայի նախագահ Կլեմանտին մերժեց պատասխանել դատական քննիչի հարցերին:

Ի նկատի ունենալով Մարօկկօյում տիրող կացութիւնը, կառավարութիւնը զօրքերը ուժեղացնում է Շաւյուում: Շուտով այնտեղ կուղարկվեն գաղթային զօրքերի 4 վաշտեր.

—

Տուլօն.—Ֆալիէրը, պատասխանելով քաղաքագլխին, ասաց, որ նա պարծենում է այն նաւատորմով, որի հետ մեկնում է Տունիս. կարելի է լիակատար վստահութեամբ նայել ապագային շնորհիւ նաւատորմի, որի գլուխ կանգնած է այժմ մի մարդ, որին չէր կարելի անպատիժ ենթարկել յարձակումների: Նա գնում է Տունիս, որպէսզի ողջունէ երկրին և դիմաւորէ այնտեղ Ֆրանսիային անձնուէր լինելու արտայայտութեան:

«Վէրիտէ» զրահանաւը մեկնեց նախագահի և մինիստրներ Դէլկասէի և Պամսի հետ՝ ուղեկցութեամբ վեց զրահանաւերի և 10 ականանաւերի:

—

Բիզէրտա.—Եկան անգլիական և գերմանական նաւատորմերը՝ Ֆալիէրին ողջունելու համար:

—

Օպօրտօ.—Բրագայում ձերբակալված ունտէր-օֆիցէրները արձակվեցին:

—

(Լրագիրներից)

Լօնդօն.—Համայնքների պալատում իրլանդացի Մակ-Նէյլը ուշադրութիւն է դարձնում այն հանգամանքի վրա, որ պարլամենտը թոյլ, սահմանափակ կօնտրօլ ունի կաբինէտի արտաքին քաղաքականութեան վրա, որի մասին պատգամաւորները այնքան գիտեն, որքան որևէ «փողոցի մի մարդ»: Ժողովրդական ներկայացուցիչները թոյլ չեն տայ վարվել իրանց հետ՝ ինչպէս երեխաների հետ:

Արտաքին գործերի մինիստր Էդուարդ Գրէյը յայտնեց, որ հարցապնդումներին մինիստրութիւնը պատասխանում է անմիջապէս: Դիպլոմատիական բանակցութիւնների շատ գաղտնիքներ, հասկանալի պատճառով, չէ կարելի բանալ: Բացի դրանից, պարլամենտը յաճախ ժամանակ չէ ունենում մանրամասն քննելու արտաքին քաղաքականութեան հարցերը: Կառավարութիւնը մեղաւոր չէ դրանում: Երբ պարլամենտը կազատվի Անգլիայի և Իրլանդիայի տեղական օրէնսդրութեան բազմաթիւ մանր հարցերից, այն ժամանակ նա հնարաւորութիւն կունենայ աւելի շատ ժամանակ նուիրել պետական քաղաքականութեան:

Հոմրուլի մասին արված նկատումը իրլանդացիների և լիբէրալների աթոռներում ընդունվեց հաւանութեան բացագանչութիւններով.

—

Պարիզ.—Դատաստանական քննիչի հարցաքննութեան ժամանակ Մեմօնը խոստովանեց, որ ռուս-գերմանական համաձայնութիւնը, որը վերաբերում է Պարսկաստանի երկաթուղագծերին, յայտարարեց «Evening Times» լրագրում: Մեմօնը սակայն պնդում է, որ ինքը Ռուէից ստացել է ոչ թէ նախագծի գրաւոր պատճէնը, այլ միայն բերանացի կերպով ծանօթացել է նրա բովանդակութեան հետ:

Իսկ լրագրում յայտարարված բնագիրը նա ինքն է պատրաստել:

Այնուհետև Մեմօնը յայտնում է, որ Ռուէն նրան հաւատացրեց նրանում, թէ արտաքին գործերի մինիստրութեան բարձր պաշտօնեաներից շատերը ըղձում էին, որպէսզի նախագիծը յայտարարված լինի:

—

Խօշոր հռչակ վայելող հօլանդացի նկարիչ Ռէմբրանդի «Ջրաղաց» նկարը, որը զարդարում էր լօրդ Լէնդսդօունի դահլիճը, այս օրերս գնվեց ամերիկացի արխի-միլիօնէր Ֆրիկի կողմից, որին վերջինս վճարեց 100,000 ֆ. ստ., այսինքն մօտ մի միլիօն ռուբլի:

Երբ լուր տարածվեց, թէ լօրդ Լէնդսդօունը վաճառում է «Ջրաղացը», գործնական անգլիացիները հանգանակութիւն բացին, որպէսզի նկարը գնեն ազգային նկարների ցուցահանդէսի համար, բայց հանգանակած դրամը մի քանի հազարից չանցաւ, չը նայած որ առատաձեռն նուիրատուներից մէկը նուիրեց այդ նպատակով 10,000 ֆ. ստերլինգ:

Հեղինակաւոր անձանց կարծիքները այդ նկարի նկատմամբ բաժանվում են երկու հոսանքների: Մինչդեռ հոսանքներից մէկը նկարը համարում է կատարելութիւն, միւսը նրան համարում է աննշան գործ:

Եւ մինչդեռ վէճը շարունակվում էր, կրիսոս եանկին ժամանակը լրացած համարելով՝ վճարեց 100,000 ֆ. ստ. և Ամերիկա փոխադրեց Ռէմբրանդի «Ջրաղացը»:

ՀԵՌԱՒՈՐ ԱՐԵՒԵԼՔՈՒՄ

—

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

2 ապրիլի

Պէկին.—Չինաստանի համար զինւորական զօրեղութիւն պատրաստելու մասին հրատարակված հրովարտակը պարունակում է իր մէջ ընդհանուր տեղեր, օրինակ է բերում նախկին կայսրների քաջարիութիւնը, առաջարկում է զինւորներին ղեկավարել գահի տուած 6 կանոններով: Բայց թէ ինչ կանոններ են դրանք, հրովարտակի մէջ ասված չէ:

Չինական մամուլը յարձակվում է վերին խորհրդի անդամների վրա, մեղադրելով նրանց, որ կանոնները մոռացութեան են տուել:

Հրովարտակը մութ են համարում:

—

Մուկդէն.—Միլեանի գեներալ-նահանգապետը գահին ներկայացրեց Մանջուրիայի գէմստվօների և հասարակական հաստատութիւնների ուղերձը՝ սահմանադրական պալատի նստաշրջանը անմիջապէս գումարելու մասին: Գումարման դրդապատճառների թւում մատնանշված է՝ թէ անհրաժեշտ է որոշել չինական քաղաքականութիւնը դէպի Ռուսաստանը և Եապօնիան:

—

Խարբին. — Չինւորական մինիստր Ինչանը հնարաւոր գտնելով, որ պատերազմի մերձակայ թատերաբեմը Մօնղօլիան է դառնալու, այնտեղ ուղարկեց մասնագէտների՝ զօրքերը վերակազմելու համար: Եւրօպական կրթութիւն ստացած հրահանգիչները ուղարկված են Կուլուն, ուր վարժութիւններ են անում Արևելեան Մօնղօլիայի զօրքերը. նաև օֆիցէրներ են առաքված Կոմբդօ և Ուլեասուտայ՝ Ա-

...բնմռեան Մոնղոլիայի ռազմի ույժերը ուժեղացնելու համար։ Առ հասարակ բոլոր վստահացումները խաղաղութեան մասին միմիայն նրա համար են, որ Չինաստանը ժամանակ վաստակէ։ Ամբողջ զօրաբանակներ շարունակ դիմում են Մանջուրիա, Մոնղոլիա և Ամուր։ Նոր փոխառութեան 100 միլիոն դոլարից միայն 20 միլիոնը յատկացված է Մանջուրիայի կարիքների համար՝ բացի այդ, 10 միլիոն էլ գործադրվելու է զինուորական պէտքերի համար։ Ընդհանուր կարծիքն այն է, որ պաշտօնական վստահացումները գին չունեն, որ պատերազմը անխուսափելի է և դառնում է մօտակայ ապագայի խնդիր։

ԹԻՒՐՔԻԱՅԻ ՇՈՒՐՋԸ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

4 ապրիլ

Մօնաստիր.—Դիբրի սանջակում Դիբրի և Իմէնի միջև սկսվեց յուզմունք։ Ալբանական հրոսակախմբերը յարձակվում են թիւրքական պահակախմբերի վրա։ Երեք շաբաթվայ ընթացքում սպանվեցին և վիրաւորվեցին 16 ժանդարմներ։ Հարաւային Դիբրից շարժումըն անցաւ Նովօբազարի սանջակը։

Տեղի ունեցաւ ալբանացի պարագլուխների խորհրդակցութիւնը բուլղարական հրոսակախմբերի առաջնորդների հետ։ Վերջինները խոստացան իրանց օգնութիւնը, եթէ ալբանացիները կապացուցեն իրանց տոկունութիւնը և կռւելու ընդունակութիւնը։

Մօնաստիրում թիւրքաց իշխանութիւնները բոլորովին հնազանդվել են «Մ. և Ա.» տեղական կոմիտէին։ Անցաթղթային խստութիւնները և ճանապարհների պաշտպանութիւնը աւելի է, քան Սալօնիկի վիլայէթում։ Համեմատական հանգստութիւն է տիրում, միայն երբեմն-երբեմն հանդէս են գալիս յեղափոխական կազմակերպութիւնները։ Երկաթուղագծերը պաշտպանում են զօրքերը. անցագրերը տրվում են մեծ զգուշաւորութեամբ։

Սալօնիկ քաղաքը եռանդով պատրաստվում է ընդունելու սուլթանին, սակայն նրա գալուստը կախված է ալբանական շարժման վախճանից։ Տեղական երիտասարդ-թիւրքերի օրգանը շարժումը վերագրում է Ռուսաստանի որոնումներին և քարոզում է հակառուսական կրքոտ ագիտացիա՝ համեմելով այդ քամնելի ինսինուացիաներով Ռուսաստանի հասցէին։ Պետ. Հեռ. Գործ. Թղթակցի հետ խօսելիս «Մ. և Ա.» կոմիտէի տեղական գործիչ Նազիմ-բէյը այդ բանը թիւրիմացութեան է վերագրում։ Թղթակցի այն ցուցմունքին, որ Սալօնիկի վիլայէթում հողերը ձրիաբար մահմէդական գաղթականներին բաժանելը առաջ է բերում տեղական քրիստոնեաների արդար դժգոհութիւնը, Նազիմ-բէյը պատասխանեց, որ կոմիտէն, բաժանելով հողերը գաղթականներին, բարձրացնում է երկրագործութիւնը և երկիրը բնակեցնում է ջանասէր ազգաբնակութեամբ։ Գաղթականութեան վրա ծախսված է 60,000 թիւրքական ֆունտ։ Սպասվում են նոր գումարայատկացումներ։

—

Ուսկիւբ.—Թիւրքաց իշխանութիւնները այստեղ, ինչպէս և ամբողջ Մակեդոնիայում, գտնվում են «Մ. և Ա.» կուսակցութեան կոմիտէի ձեռքում։ Իշխանութեան ոչ-պաշտօնական ներկայացուցիչ հանդիսանում է կոմիտէի պատգամաւոր Խուէրէֆ Սամի-բէյը։ Տրադիցիոն քաղաքականութիւնը կայանում է սերբերին բուլղարների դէմ թունաւորելու մէջ՝ քրիստոնեաների մէջ երկպառակութիւններ սերմանելու նպատակով։

Տեղացի ալբանացիներն առ այժմ հանգիստ են։ Վիլայէթի հիւսիսային մասերում նկատվում է յուզմունք։ Երևացին բուլղարական հրոսակախմբեր։ Տեղացի մահմէդական ազգաբնակութիւնը զինված է։ Կազմակերպվում են թիւրքական հրոսակախմբեր բուլղարներին հալածելու դիտաւորութեամբ։ Ամեն օր տեղի են ունենում խաղաղ բուլղարների սպանութիւններ և յարձակումներ նրանց վրա։ Զինւորական հսկողութիւնը ճանապարհների վրա սաստկացված է։ Քրիստոնեայ երիտասարդներին բերև նախազգուշական միջոց առել են դրօշակի տակ։ Կոմիտէի տեղական լրագիրը Սալօնիկի լրագիրների նման վարում է հակառուսական արշաւանք։

—

(Լրագիրներից)

Միլանից հաղորդում են, որ Գարիբալդիի կոչին արձագանք տուին 12 հազար կամաւորներ։ Ենթադրում են, որ Գարիբալդին մայիսին կը դիմէ Անկօնից Ալբանիա։ Ջիօլետտին պատուիրագրեց քաղաքապետներին՝ արգելք լինել զօրախմբերի կազմակերպութեամբ։ Իտալացի կամաւորների թւումն է յայտնի գեներալ Ասինարօն։

Բուլղարական հրոսակախմբերի պարագլուխները, վերադառնալով Սօֆիա, յից ալբանացի պարագլուխների հետ ունեցած խորհրդակցութիւնից, հաղորդում են, որ Չերնոգորիան ուղղակի մասնակցութիւն ունի ապստամբութեան մէջ։ Ստացված է հեռագրական տեղեկութիւն, թէ ապստամբները դաբաններ են սարքում թիւրք զօրամասերին։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԼԵՌՆԱՇՂԹԱՅԻ ՎՐԱՅՈՎ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆ

—

Թիֆլիսի քաղաքագլուխ Ալ. Խատիսեան ուղարկել է քաղաքային վարչութեան մի նամակ կովկասեան լեռնաշղթայի վրայով երկաթուղի անցկացնելու ծրագրի մասին, որից մի քանի քաղուածքներ ենք անում։

Այդ հարցն այժմ այն դրութեան մէջ է, որ սպասում է Պետական Դումայի որոշման՝ յատկացնել 300,000 ր. հետախուզութեան և ծրագրի մշակման համար։ Այդ մասին զեկուցագիրն արդէն կազմված է և ներկայացված Դումային, բայց դեռ քննըված չէ։ Դումայի նախկին նախագահ Գուչկովի հետ ունեցած տեսակցութեան ժամանակ, վերջինս յայտնել է Խատիսեանին, թէ նա համոզված է, որ Դուման կը մերժէ այդ ծրագիրը։ «Հոկտեմբրիստների ֆրակցիան և ես անձնապէս,—ասել է նա,—դէմ ենք այդ գումարի յատկացման. պատճառները շատ են. շինութեան թանգութիւնը, նրա ռիսկոտ լինելը, և այլն։ Ես համաձայն եմ, որ Թիֆլիսի համար մասնաւորապէս այդ երկաթուղին ահագին նշանակութիւն ունի. աշխատեցէք, բայց ես չեմ հաւատում աջողութեան. ես գործը չեմ խանգարի, ուրովհետև մի քանի օրից յետոյ գնում եմ Սիբիր և Մանջուրիա»։ Ուրիշ հոկտեմբրիստների հետ ունեցած խօսակցութեան ժամանակ, Խատիսեանը համոզվել է, որ Դումայի անդամ Ն. Մարկովը, որ մասնաժողովի նախագահն է, այդ ճանապարհի ծրագրի վերաբերմամբ մի մեծ թշնամի է։ Տեսնելով որ հոկտեմբրիստները հակառակ են այդ ծրագրին, Խատիսեանը դիմել է կադէտներին—Շինգարեվին, Աջէմեանին, որոնք նոյնպէս յայտնեցին, թէ կադէտների մէջ էլ այդ ծրագիրը հակառակորդներ ունի։ Մնում է ուրեմն, որ կովկասեան պատգամաւորները եռանդուն ջանքեր գործ դնեն՝ համոզելու հակառակորդներին այդ ծրագրի օգտակարութեան մէջ։

ՍՊԱՌՈՂԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ

—

Կիրակի, ապրիլի 3-ին, Ժողովրդական Տանը տեղի ունեցաւ «Մօմավալի» (Ապագայ) սպառողական նորահաստատ ընկերութեան առաջին ընդհանուր ժողովը։

Նախ քան օրակարգում նշանակված հարցերին անցնելը՝ Կ. Կանդելակին մի ընդարձակ և հետաքրքրական բացատրութիւնով ժողովականներին ծանօթացրեց թէ արտասահմանում և թէ Ռուսաստանում գոյութիւն ունեցող սպառողական միութիւնների գործունէութեան հետ՝ շեշտելով նրա անհրաժեշտութիւնը նաև մեզանում. «Մեզանում հիմնվելիք սպառողական միութիւնը,—ասաց բացատրողը իր վերջաբանում,—օգտակար է լինելու ոչ միայն նրանով, որ իր անդամներին միշտ է տալու մատչելի գներով և առանց այնքան ընդհանրացած կեղծիքների ենթարկվելու մթերքներ ստանալու, այլ և նրանով, որ նա, այդ միութիւնը, իր տեսակի մէջ լինելու է որպէս կենտրոնական օրինակելի շկօլա իր շրջակայքի համար»։

Այնուհետև ժողովը նախագահ ընտրելով Նիկ. Ելիավային անցաւ հերթական հարցերի քննութեանը, որոնք էին՝ կառավարութիւնից արդէն հաստատված կանոնադրութիւնը և վարչական մարմինների ընտրութիւն։ Կանոնադրութեան մի քանի փոփոխութեան կարօտ կէտերի շուրջը թեր և դէմ կարծիքներ յայտնելուց յետոյ, թողնելով այդ ապագայ ընդհանուր ժողովին, ժողովականները գաղտնի քուէարկութեամբ ընտրեցին 15 հոգուց կազմված վարչութիւն և 3 անձնափոխանորդներ։ Ընտրված են՝ Ա. Ծելիձէ, Վերա Կալանտաձէ, Ե. Սիրաձէ, Մեգրելիշվիլի, Բ. Շերմազանով, Լ. Մամուլով, Վ. Խուցիշվիլի, Ի. Գուրջանաձէ, Մ. Սանաձէ, Ա. Բակուրաձէ, Ի. Ալ. Խանաշվիլի, Ա. Օհանէսով, Շ. Միքելաձէ, Իլ. Կալանտաձէ, Պ. Ջանելիձէ, Մարջվէլաձէ, Բէլիա։ Վերստուգիչ յանձնաժողով՝ Ս. Ծելիձէ, Իւ. Դուրգլիշվիլի, Խրամելաշվիլի, Դ. Խարտիշվիլի և Ի. Բամիշվիլի։

Ընկերութիւնը առ այժմ ունի 158 անդամ. անդամավճարն է 1 րուբլի, իսկ բաժնեգինը 3 րուբլի, որը վճարելու համար, ժողովի որոշմամբ, տրվում է 3 ամիս ժամանակամիջոց, որպէսզի ամեն ոք կարողանայ անդամագրվել։

Նորընտիր վարչութեանը ցանկանում ենք կատարեալ աջողութիւն և, ոչ գլխաւորն է, գործառնութիւն իր ստանձնած օգտակար, բայց և ծանր պաշտօնն ի կատար ածելու։

Բ. Մկրտումեան

ԳՈՐՏԵՐԻ ԿՌԿՌՈՑԸ

Կադէտ Տեսլենկօյի ընտրութիւնը ճիլել է քուն ու հանգիստը Ռուսաստանի բաղդի տնօրէն (sic) սև-հարիւրեակայիններին։

Գորտերի նման կռկռում, հա կռկռում են։

Ի՞նչպէս, Ռուսաստանի սիրտը ներկայացնող Մոսկվան դաւաճանի իր «պատմական կոչմանը» և պատգամաւոր ընտրի ժողովրդական ազատութեան կամ կադէտների կուսակցութեան թեկնածուին։

Այդ անկարելի է, այդ անթոյլատրելի է։

Ու «սևերը» մտածում են՝ «ի՞նչպէս վարվենք, որ այրած սրտներիս մի քիչ գոնէ դարման անենք. եկէք Մոսկվան դաւաճան հռչակենք»։ Ասածն ու արածը մէկ է լինում։ Գոնէ դրանով «չիգրը» հանենք։

Դէ, հիմա, ընթերցող, ականջ ունես՝ լսիր, թէ ի՞նչ գոհարներ են թափում նրանք իրանց «սրբազնասուրբ» բերաններից։

Էլ հայհոյանք, էլ ցինիզմով և մուր ու կեղտով լի ամբողջ պարբերութիւններ են, որ գալիս են զարդարելու «Нов. Время»-ի, «Свѣтъ»-ի, «Русское Знамя»-ի և այլ համանման թերթերի էջերը։

«Ախ, Մոսկվան ծախեց մեզ ժիդերին և կադէտներին. եկէք գոռանք՝ "ի խաչ հան զդա, զի հայհոյիչ է օրինաց"»։

Եւ մեծ-պասի քառասնութեան այս օրերին խեղճ Մոսկվան Քրիստոսի նման խաչված է «սօիւզնիկների» ձեռքով։

«Այո, Մեծն Պետրոսը գիտէր, որ Մոսկվան մի օր դաւաճանելու է Ռուսաստանին, հէնց դրա համար էր, որ մայրաքաղաքը Պետերբուրգը դարձրեց... Նա մարգարէացաւ և այդ մարգարէութիւնը այսօր իրականացած ենք տեսնում»,—ասում են դայրոյթով լցված «սևերը»։

«Եւ եթէ չորրորդ Դումայի ընտրութիւնների ժամանակ այս «ախտը» տարածվի ու ընդհանուր կերպարանք ստանայ, այն ժամանակ հօ կորաւ, ձեռքից գնաց Ռուսաստանը»,—սարսափով խորհում են Պուրիշկևիչն ու Տիմօշկինը։

«Էլ ի՞նչ կը լինի մեր ճարը կադէտների ձեռքից։

«Էլ հօ չենք կարող այլևս համեղ պատառներ անուշ անել»—սսկալով մտածում են «քեռիները» վախենալով հեռանկարից, որը սարսափ է ազդում նրանց և փշաքաղում մարմինները «խակական ուսմների»։

Բայց իրական փաստն այն է, որ Մոսկվան «յեղափոխականացել» է, հետևաբար և նրա վրա յոյս դնելն աւելորդ է միանգամայն։

Նա «ձեռքից դուրս է եկել»։

Կորցրել է «ուղիղ ճանապարհը»։

Իսկ երբ մի անգամ դուրս եկաւ այդ համեղ պատառը «սօիւզնիկների» ձեռքից, էլ վերջացաւ, պրծաւ։

«Սևերին» մնում է միայն աղօթել Մոսկվայի «կորած հոգու փրկութեան համար», авось փրկվի։ Բայց դժուար թէ. կասկածում ենք։

Ցար. Գասպարեան

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

—

Գարունը եկաւ

Թոփտի (Ն.-Նախիջ. շրջ.), 28 մարտի

Ձմեռվայ սարսափելի ցրտերին աստիճանաբար փոխարինեց գարնան մեղմ եղանակը։ Դաշտերը սկսել են կենդանանալ և կամաց-կամաց ծածկվել կենսատու կանաչի սաւանով, և մեր գիւղացին, որ ամբողջ ձմեռն անգործ վէր էր ընկած տանը, դուրս է եկել իր քայքայիչ դրութիւնից։ Արդէն մի շաբաթ է, որ մեզանում սկսվել են դաշտային աշխատանքներ՝ վար ու ցանքը։

Իքս.-Իգրէկեանց

—

Գարունն ուշանում է

Ղալադժա (Գեօկչայի գ.), 27 մարտի

Աշնան երկարատև երաշտը, անասունների «ղարաղ» հիւանդութիւնը արդէն հանդիսացան մեր գիւղական նորմալ կեանքին. մեր գիւղացիները չը կարողացան պահ տալ հողին իրանց յոյսերից ամենամեծը՝ աշնանացանը. մանաւանդ որ մեզ մօտ գարնանացանը բերք չէ տալիս՝ շնորհիւ կարճատև գարնան. բայց այս տարին գիւղացու համար բացառութիւն պիտի կազմէր. նա, անճարացած, կիսայոյս պիտի շուտ գարնանամուտին իր պակասը լրացնէր գարնանացանով։ Բայց աւաղ, գարունը մեզ լաց ու արցունք բերաւ. սաստիկ երաշտի շնորհիւ՝ դեռ աշունքից անասունները սկսեցին սպառել ձմեռվայ պաշարը. նա վերջացաւ դեռ յունվար ամսում. արագօրէն սկսեց բարձրանալ կերի գինը. խոտի սայլը մինչև 25 րուբլի, դարմանի պուդը 80 կոպ. մինչև այժմ դեռ չէր տեսնված։ Մի կերպ մտաւ գիւղացին մարտը այն յոյսով, որ սովորաբար մարտից արդէն գարնանամուտ է մեզ մօտ, ցրտերը մեղմանում են, անասունները դուրս կը գան դաշտը։ Ահա մարտը վերջանում է, բայց գիւղացին դեռ չէ ուզում հաւատալ. ձիւնախառն փոթորիկը դեռ մի քանի օր առաջ վնգվնգում էր, ինչպէս դեկտեմբերին. բայց դառն իրականութիւն է. գարնան նշաններ դեռ չը կան. կեր՝ այլևս չէ ճարվում, ինչ գնով էլ լինի. անասունների կէսը չէ մնացել, մանաւանդ ոչխարը. ինչ խոտ, որ դարմն ու հարթ բոլորովին չը կայ. անասունների միակ կերը կազմում է արտերի հարած ծղօնները, որը քանդելով տարիներ առաջ շինված մարագները բերում տալիս են անասուններին. այն էլ վերջանում է, բայց գարունը դեռ չը կայ մեզ համար։

Ե. Մելեան

—

Գիւղական ցաւերից

Ղշլաղ, 30 մարտի

Մեր հասարակական և մասնաւորապէս գիւղական կեանքն ունի բազմաթիւ ու բազմապիսի ցաւեր ու վէրքեր, խոցեր ու պալարներ, և այդ բոլորի մէջ ամենից մեծն ու դժնդակը սնոտիապաշտութիւնն է ու նախապաշարմունքը, այդ հարազատ զաւակները չարի, վատի և կործանարարի։ Եւ հանգիստ ու անխռով յարատևում են նրանք իրանց վնասակար գոյութիւնը տգիտութեան հզօր թագաւորութեան մէջ։

Սովալլուկ, քրտնատանջ գիւղացին խակապէս դառը դատում է և յաճախ դատարկ նստում իր դառն քրտնքի արդիւնքը զոհ բերելով իր իսկ սնոտիապաշտութեանն ու նախապաշարմունքին։

Ահա հարիւրաւոր նմուշներից մէկը։

Մօտ օրերում գիւղացիներից մէկը երազում տեսնում է, որ մի զառամեալ ծերունի դանդաղ քայլելով մօտենում է իրան և հարցնում նրա որտեղացի լինելը. երազատեսը պատասխանում է՝ ղշլաղեցի, որից յետոյ խորհրդաւոր ծերունին յայտնում է, թէ Ղշլաղին մեծ վտանգ է սպառնում՝ և տաւարացաւ է լինելու և մարդու ցաւ և երաշտ։ Եւ աւելացնում է, որ այդ բոլորից ազատվել կարելի է «ս. Նշան» սուրբը գիւղը բերելով։

Եւ նախապաշարմունքի երկրպագուները առանց դանդաղելու գործի են կպչում. հաւաքում են անտեսապէս քայքայված գիւղացու արիւն քրտնքի վաստակ վերջին կոպէկները, որ «ս. Նշանը» բերեն և նրա «սուրբ զօրութեամբ» ազատվեն բոլոր գալիք վտանգներից։

Թադէոս Ապատեան

—

Գարունը ուշանում է

Ախլաթեան, 30 մարտի

Այս տարվայ սոսկալի ձմեռը իր աղէտալի և դառն հետևանքներով մեզ էլ չը զրկեց առատ բաժին տալուց։ Սկսած հոկտեմբերի վերջերից մինչև մարտի վերջը աղու և ծակող ցրտերը և լերան նման նստած ձիւնը փակված պահեց գիւղացու անասունները գոմերում և առանց այն էլ հազիւ բաւականացող պաշարը արագութեամբ սպառվեց։

Անասունների կերի պակասութիւնը և նրա գնի ահռելի չափով բարձրանալը մի կողմից, դրանից առաջացած ոչխարի մէջ «ծաղիկ» հիւանդութիւնը իր աւերումներով միւս կողմից, այս տարվայ ձմրան այսքան ձգձգվելը մի ուրիշ կողմից—խեղճ գիւղացուն յուսահատութեան դուռը հասցրին և ակամայից իր ցուպն ու պարկը յիշեցրին։

Եւ ինչպէս չը յուսահատվի գիւղացին. մարդիկ ասում են՝ այսօր մարտի 30-ն է և գարնանից երեք շաբաթ անցել է, բայց մեզանում դեռ ձմեռ է և գետինը այնպէս է սառած, ինչպէս դեկտեմբեր և յունվար ամիսներում. էլ երբ պէտք է հողը տաքանայ, գիւղացին իր սերմը ձգի. մինչդեռ նա այժմ իր գարնանացանի առնուազն կէսը պէտք է ձգած լինէր։

Այսպէս թէ այնպէս՝ տարիներ եկան, տարիներ անցան, բայց մեր խեղճ գիւղացու համար բաղդաւոր ու լի տարի չեկաւ. միշտ էլ բնութեան նոյն արհաւիրքները, միշտ էլ երաշտը, միշտ էլ անբերրիութիւնը այսպէս անվերջ։ Կերակրվեցինք ոչ թէ մեր անվերջ քրտինքով մշակած հողի արդիւնքներով, այլ չոր յոյսերով։ Այսօր չը կայ, վաղը Աստուած ողորմած է, կը տայ։

Բայց տեսէք, տարէ-տարի մարդկանց քանակութիւնը աճում է մեզանում, խօսք չը կայ, որ ապրելու ձևն էլ փարթամութեան լայն չափեր է ստանում. սակայն հողի քանակութիւնը նոյնն է, շահագործելու ձևը՝ հինը և անդադար ու անվերջ մշակելուց էլ բոլորովին ույժասպառ է դառել։

Փոխել արդիւնաբերութեան ձևը, ստեղծել ապրուստի նոր աղբիւրներ՝ այդ նրա գիտութիւնից և ույժից վեր է. ապա էլ ինչ է մնում նրան։

Հերթական առաջնակարգ հարցերից մէկն է, որի համար հարկաւոր է լուրջ ուշադրութիւն։

Գ. Գէորգեան

—

Բնութեան արհաւիրքները

Կարս, 31 մարտի

Այս տարի բնութեան արհաւիրքները մեզանում մեծ և վնասակար էին։ Ձմեռը սկսվեց սովորականից շուտ, եղաւ աննախնթաց խիստ և երկարատև։ Խեղճ ու կրակ ազգաբնակութեան տնտեսութիւնը, որ առանց այն էլ քայքայված էր, այս տարի կրեց մի աւելորդ հարուած ևս։ Փայտը սկսեց թանգանալ, իսկ փայտավաճառների անբարեխղճութիւնը չափից անցաւ. այսպէս, օրինակ, գնում էք մի սաժէն փայտ փայտավաճառի չափով, իսկ երբ ինքներդ էք չափում $^3/_4$ սաժէն հազիւ է դուրս գալիս։

Հիմա, երբ ամեն կողմից լսվում է, թէ գիւղացիք արդէն դուրս են եկել ցանքսի կամ թէ աւարտել են դաշտային աշխատանքները, մենք կարող ենք արձագանք տալ դրան նրանով, որ մեր գիւղացին դեռ տանն է, ձեռքը ծոցին, շուարած, քանի որ դաշտը ծածկված է ձիւնի հաստ շերտով, իսկ ճանապարհները անտանելի, քանի որ ոչ սայլով կարելի է բեռ տանել և ոչ էլ սահնակով. մի տեղ ձիւն, մի տեղ՝ ցեխ։

Հալվող և տեղացող անձրևից ու ձիւնից քաղաքում և մանաւանդ խուլ թաղերում զգալի ցեխ է։

Հօմօ

—

Գարունը Շիրակում

Ջաջուռ, 1 ապրիլի

Արդէն մի ամիս սահեց գարնան եղանակից, բայց գարունը անախորժ և աննպաստ պայմաններումն է Շիրակի դաշտավայրում։ Հարթ տեղերում ձիւնի սաւանը վերացել է երկրից, և երկրագործը՝ վեցամսեայ հանգստութիւնից արթնացած՝ պատրաստ... իր արօրն ու մաճը և սուր խոփով ...ռում է հողի կուրծքը. իսկ լեռնային ...րում ձիւնի կոյտեր դիզված են և ...լռութիւն է տիրում ու տակաւին ձ... շարունակվում։ Շատ վայրերում անասուն...րի կերը պակասել և մարագները դա...վել են մեծ մտատանջութիւն պատճ...լով գիւղացուն։ Բազմաթիւ կարիք... ու տնտեսական սուղ միջոցները հիւ...մաշում են հողագործին։ Վերջին տ... բնական պատահարներն և ժանտախ... տանի անասուններին հասած հարու... մեծ կորուստ տուին մեր գիւղացու... նա մնացել է շուարած ու վիզը ծուռ... կողմից սար ու դաշտ բացվել են և ...սում են չարքաշ մշակին, բայց սեփ... կասութիւնը հնարաւորութիւն չէ ... որ հողատէր գիւղացին իր սեփակա... քով և արօրով վարէ ու ցանէ արտ... նա ստիպված է ընկնել դռնէ-դուռ և ...չել ու խնդրել սրան-նրան, որպէ... քանի կոտ ցորեն տան, կամ հողի վերցնեն կիսովի ցանելու և ստացած մասով ընտանիք պահելու։ Այս տնտես... անաջող պայմանները մի կողմից, միւս... մից էլ արեգակը թոյլ է տաքացնու... մինչև այժմ սար ու դաշտ անկանաչ... Բնութիւնը գարնանային հոտ չունի և ծա... չեն ծաղկել, մարգագետինները, դաշ... զուրկ են կանաչից և դաշտերը ամայի... մի կաթիլ անձրև չէ ցօղել երկրի եր... և բնութիւնը սառն։ Երեկոներ և առա... ներ փչում է սաստիկ ցրտաշունչ քամ... շատ անգամ աշխատանքներին արգելք ... նում։

Տէր-Սարգսեան

—

Աչքող ընտրութիւն

Ղրղի գիւղ (Շամշ. գ.), 30 մար...

Ղուլալիի և Թօվուզ-ղալայի գիւղ... հասարակութիւնները նախորդ ընտրութ...ների նման չենթարկվեցին Թայֆայակա... թեան, որը միշտ իր ընտրելին է ա... մղել և փաթաթել ժողովրդի պարա... Այդպիսի տանուտէրներն իրանց անա... պաշտօնավարութեամբ կորցրել են թէ ...ռավարութեան և թէ ժողովրդի վստա...թիւնը, թէև եղել են շատ չնչին թւով ...ցառիկ դէմքեր, որպէս Ս. Ադամեանը։

Իսկ 1910 թիւը երևան հանեց յայտնի ...պեանց և Չիլինգարեանց գիւղական պ... ու համեստ օջախներից Ոսկանն ու Սօս... տգիտութեան ու խաւարի գրկում ծն... ու սնված՝ բնութեան այդ երկու հարա... զաւակները ընտրվելով տանուտէրական ... տասնապետու պաշտօնում՝ նուիրել են ...րանց հասարակական շահաւէտ գործուն...թեանը՝ վայելում են ժողովրդի համակ...կանքը. շնորհիւ այդ երկու ազնիւ տան...տէրների վերացել, անհետացել են գո...թիւնները, սպանութիւնները, որոնք ժողովրդի մէջ արմատակալած էին։ Շահասի...թիւնը, եսականութիւնը, կաշառակեր...թիւնն այդ պարոնների հորիզոնի անդ...դիցն է նայում։ Ե՞րբ է տեսել շամշադի... որ տանուտէրի կոխած ու գրպանում ... դրած դրամները գործադրվէին հասարա...կան ճանապարհների և այլ օգուտների. ... Ոսկանն ու Սօսին յանցագործներից ...ցած տուգանքի վերջին կոպէկն անգ... յանձնում են հասարակութեան լիազօրն... որ գործադրվում է թէ ճանապարհների և ... գիւղական այլ ծով կարիքների համար։

Երբ աչալուրջ պաշտօնեան եռանդով գ...ծում է ի նպաստ հասարակութեան, ... վերջինս ինչո՞վ պիտի վարձատրէ կամ ... պատէ ընտանիքաւոր այդպիսի պաշ...նեաներին։

Սողոմոն ք. Միքայէլեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

◆ Անցեալ տարիների օրինակով, պօս... հեռագրական գլխաւոր վարչութեան թո...տւութեամբ, ապրիլի 4-ից Թիֆլիսու... Զատկի առիթով, բացված է շնորհաւորակ... հեռագիրների ընդունելութիւն։ Այդ տես... հեռագիրների վրա վերևից գրված է լին...լու «поздровительная» կամ «пасхальная» ըստ որում այդ խօսքերի համար առանձ... վճար չը կայ։ Շնորհաւորական հեռագիրն...ը հերթով կուղարկվեն ըստ պատկանել... ապրիլի 10-ին, առ. ժամը 8-ին։

◆ Ներկայ Զատկական տօներին ուսուց...չական շրջանային ժողովներ են կայանալ... Երևանում, ինչպէս և Ալէքսանդրօպօլ... որտեղ, ի հարկէ, կը հաւաքվեն նաև Կ... շրջանի ուսուցիչները։ Ժողովները զբաղ...լու են դպրոցական մի շարք խնդիրներ... կարդացվելու են նաև մի քանի զեկուց...ներ այլ և այլ նիւթերի շուրջը։ Ցանկալ... է, որ գոնէ այս անգամ այդ տեղերու... հաւաքված ուսուցիչները օգտվէին առիթ... և Ուսուցչական Միութեան ճիւղեր կազմէ... այնպիսի կենտրոնական կարևոր վայրերու... ինչպիսիք ներկայանում են Երևանը, Ալէք...սանդրօպօլն ու Կարսը։

◆ Ս. Եղիազարեանը համաձայնութիւն է յայտնել իսկական արժէքից 50% զեղչ... վաճառել Թելաւ և Սղնախ քաղաքները եր... թևեկող աւտոմօբիլների տոմսակները Ու...սուցչական Միութեան անդամների և նր...րանց ընտանիքների համար։ Կենտրոն. վա... չութիւնը նոյնպիսի միջնորդութիւն է յա... րուցել նաև Մանգլիս երթևեկող կառքեր... և աւտոմօբիլների կապալառուի առաջ. Հա... ւանականօրէն այդ խնդիրն ևս դրական լուծում կը ստանայ։

◆ Երկրագործութեան գլխաւոր վարչութեան կովկասեան լիազօր Պ. Աւլխիպովը ուղևորվել է Մուղան։

◆ Կայսերական Կովկասեան Գիւղատընտեսական Ընկերութեան փոխ-նախագահ իշխան Արղութեան-Երկայնաբազուկը հրաժարվեց ժամանակի սղութեան պատճառով։

◆ Ապրիլի 14-ին, քաղ. վարչութեան մէջ նշանակված է կովկասեան համալսարանի խնդրով գրաղվող կենտրօնական մարմնի նիստը, մասնակցութեամբ բոլոր այն հաստատութիւնների ներկայացուցիչների, որոնք դրամ են խոստացել յիշեալ բարձր կրթական հաստատութեան համար։

◆ Թիֆլիսի երկրորդ վարկի ընկերութեան վարչութեան անդամ, ապրիլի 2-ի ընդհանուր ժողովում, վերստին ընտրվեց Սամուէլ Բալաղեան։ Ընկերութիւնը 1910 թ. զուտ օգուտ է ունեցել 18,479 ր. 82 կ., 1911 թւի նախահաշիւն է 25,140 րուբլի։

◆ Ապրիլի 4-ին Թիֆլիսի կենտրօնական բուժարանում կատարվեց հանդիսաւոր հոգեհանգիստ Ալէքսանդր II կայսրի յիշատակին։

◆ Թիֆլիսի նահանգապետի որոշմամբ Զախարի Կալիշվիլին միսը աւելի գնով վաճառելու համար ենթարկվում է 50 ր. տուգանքի, «Կուլտուրա» ապարանի տէր Վիտէնսօնը 25 ր.—պարտադիր կանօնները խախտելու համար, Վարդան Ղարիբեանը, Վլադիմիր Զախարօվը, Ալաքպէր Մուրադօղլին և Վասիլի Նասիձէն 25-ական րուբլի՝ ոստիկանական պաշտօնեաներին վիրաւորելու համար (վերջինս 100 ր.)։

◆ Մարտի 1-ից մինչև 31-ը Կովկասի Հայոց Բարեգործական Ընկ. ընթերցարանն են յաճախել 3293 հոգի, որից 2430-ը աբական՝ խսկ 863-ը իգական սեռից։

◆ Թիֆլիսի էլեկտրաքարշի վերատեսուչը խնդրել է քաղաքային վարչութիւնից թոյլտւութիւն տոնելի առիթով Միքայէլեան և Աւճալեան գծերի վրա նշանակել երթևեկելու համար միանգամից եւ եք վագոն։

◆ Ստացանք ռուսերէն լեզուով Թիֆլիսում հրատարակվող նոր պատկերազարդ երգիծաբանական շաբաթաթերթ՝ «Բրեկեկէկէկս», որի խմբագիրն է Ա. Եդիգարեանը։

◆ Քութայիսում մի խումբ մանկավարժներ ընկերակցութիւն են կազմել հրատարակելու երեխաների համար հանրամատչելի գրքոյկներ փողոցային գրականութեան ազդեցութիւնից նրանց ազատ պահելու նպատակով։ Գովելի է նախաձեռնողների մտադրութիւնը։

ԳԻՏՈՒԹ., ԳՐԱԿԱՆ., ԳԵՂԱՐ.

ԹԱՏՐՈՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

—

Փօթի, 31 մարտի

Նաբադպի օգտին տրված երեկոյթը անցաւ շատ աջող։

Երեկոյթը կազմված էր գրական-երաժըշտական և դրամատիկական բաժիններից։ Վերջում տեղի ունեցան եւրօպական պարեր։ Քաղաքիս, բացառապէս, ընտիր և պատուաւոր հասարակութիւնն էր լցրել՝ եւրօպական ճաշակով զարդարված դահլիճը։

Կարգապահութիւնը վերին աստիճանի օրինակելի էր. չէին լսվում փսփսոցներ, հարայհրոցներ, որ նման ներկայացումներին՝ սովորական երևոյթ է քաղաքումս։ Այս անգամ բոլոր դեֆեկտներից ազատ էինք՝ շնորհիւ պ. Ապրիկեանի և տ. Կարելի աչալուրջ հսկողութեան։

Հասարակութիւնը ցրվեց լուսաբացին գոհ և ուրախ տրամադրութեամբ։ Ընդհանուր մուտքը եղել է 950 ր., խսկ ելք՝ 250 ր., այնպէս որ զուտ արդիւնքն է՝ 700 ր.։ Համաձայն նոր որոշման՝ 350 ր. կը յատկացվի Նաբադպի բնակչութեան, խսկ միւս կէսը՝ քաղաքային բանտի վարչութեան, որի նախագահն է պ. Ապրիկեանը։

Շնորհակալութեան և գովասանքի արժանի է պ. Ապրիկեանը իր ծրագրած ու կազմակերպած միջազգային բնաւորութեամբ երեկոյթի համար, որ բացի հասարակութեան էսթետիքական բաւարարութիւն տալուց՝ նոյնպէս էլ նպաստեց Նաբադցիներին և բոլորից մոռացված՝ բանտարկեալներին։ Այս երեկոյթը թէ իր բարեգործական նպատակով և թէ ուրիշ շատ պատեհութիւններով եզակի կարող է համարվել Փօթիում։

Մխիթար

—

Երևան, 28 մարտի

Թիֆլիսի դրամ. սեկցիայի դերասան Դաւիթ-խանի ղեկավարութեամբ այս տարվան մէջ եղել են բաւականին ներկայացումներ և ժողովրդի ստորին դասը յաճախել է միշտ սիրով էժանագին ժողովրդական ներկայացումներին։

Կիրակի, մարտի 27-ին, Դաւիթ-խանի ղեկավարութեամբ, տեղական սիրողները, յօգուտ Երևանի թեմ. դպ. չքաւոր աշակերտութեան, խաղացին Շիրվանզադէի «Եւգինէն»։ Այս խումբը արդէն սրանով 9-րդ ներկայացումն է, որ տալիս է, չը հաշւած Մալուբեան-Զարիֆեանի և Ամօ-Խարազեանի խմբերը, որոնք վերջերս եկան մի երկու ներկայացում տուին ու անցան գնացին։

Գալով խաղին, պիտի ասել, որ անցաւ բաւարար, թէև մի քանիսի դերեր չիմանալը թուլացնում էր մի փոքր անսամբլի տպաւորութիւնը։ Միհրան Ալվերդեանի դերը կատարում էր Ալթունեան, որը կարողացաւ տանել մինչև վերջը աջող կերպով. աջող էր և Դաւիթ-խանը Գաբօյի դերում. նա խաղում էր զգացված և խորոխ։ Եւգինէի դերում բաւարար էր օր. Տէր-Գրիգորեան։ Մամաջանեանը բեմում իրան շատ ազատ պահելով՝ ընկնում էր չափազանցութիւնների մէջ. նա խաղում էր Սառաֆեանի դերը։

—

Կօկանդ, 28 մարտի

Ամսիս 27-ին հասարակական ակումբում, նախաձեռնութեամբ ծխ. հոգաբարձութեան, տեղիս սիրողները, յօգուտ բացվելիք հայոց ծխ. ուսումնարանի, տուին մի ներկայացում։ Խաղացին «Դամոկլեան սուրը» դրաման 3 գործ., և «Փաստաբանի մօտ» վօդըվիլը մէկ գործ.։ Գործող անձերը հետևեալներն էին. տիրուհի Աբրահամեան, տ. վ. Մանուչարեան, պ. պ. ինժ. Յարութիւնեան, Տ. Մելիք-Յուսէյնեան դրամայի մէջ. իսկ վօդըվիլի մէջ՝ ինժ. Յարութիւնեան, Ափնաւուրեան, տ. տ. Աբրահամեան և Սահաթեան։ Դերակատարներից աչքի էին ընկնում իրանց մտածված խաղով տիկին Աբրահամեան և ինժ. Յարութիւնեան. տիպիկ էր հիւանդ Աննայի դերում տիկ. վ. Մանուչարեանցը։ «Դամոկլեան սուրը» դրաման աջող անցաւ, իսկ «Փաստաբանի մօտ» վօդըվիլը թոյլ՝ այն պատճառով, որ վերջինիս դերակատարները դերերը չը գիտէին։ Զուտ օգուտ մնաց մօտ 225 ր.։

Չը նայած, որ ահա երկու տարի է, ինչ տեղի են ունենում պարբերաբար ներկայացումներ, բայց չը գիտենք ինչու մինչև օրս թատրօնի ղեկավար մարմինը անգամ չէ մտածել և հիմա էլ բոլորովին չէ մտածում ձեռք բերել թատրօնի վերաբերեալ անհրաժեշտ պարագաները, որ ամեն մի չնչին բանի համար դանէ-դուռ չընկնենք։

Ցանկալի է, որ յաճախ կազմակերպվէին ներկայացումներ. այդպիսով թէ պեղիս մեռած կեանքը հետաքրքրական կը դառնար և թէ ուսումնարանի տնտեսական դրութիւնը շատ թէ քիչ կը բարւոքվէր։

Պ. Մանուչարեան

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թիֆլիս, 5 ապրիլի

«Խաթաբալայի» խմբագիր Ա. Երիցեանը մեր հարցապնդումին՝ «Խաթաբալայի» մէջ զետեղված երկդիմի նկարի իմաստի մասին, տուեց ճեւական պատասխան՝ նկարի ողջ պատասխանատուութիւնը ցեցով նոյն թերթի ժամանակաւոր խմբագիր Ատրպետի վրա...

Շատ լաւ, մենք այդպէս էլ կընդունենք և մեր հարցապնդումը իր ողջ ծաւալով այժմ ուղղում ենք պ. Ատրպետին, հաւատացած լինելով որ այժմ պ. Ատրպետը իր կողմից պատասխանատուութիւնը չի ձգի նկարչի, իսկ սա տպագրչի, տպագրողը՝ գրաշարի, գրաշարը սրբագրչի վրա։

Գալով Ա. Երիցեանի բացատրութեանը «սխտորայինի» մասին, դրան կը պատասխանենք, երբ վերջապէս «Խաթաբալայի» խմբաւրութիւնից կը ստանանք մեր տուած հարցերի պարզ, շիտակ պատասխանը։

Մեզ թւում է, որ ժամանակ է, որ մամուլ իջնող մարդիկ, նախ քան գրիչ ձեռք առնելը, հասկանան հասարակական պատասխանատուութեան գինը, լինի նա նկարով, մատիտով, գրչով թէ միտքը յայտնելու այլ ձեւով։

Ահա այդ պատասխանատուութեանն ենք հրաւիրում «Խաթաբալայի» խմբագրութեանը, անկախ այն բանից, թէ ով է նրա խմբագիրը՝ Երիցեանը, Ատրպետը թէ մի ուրիշը։

Խմբագիր «Գիւղատնտեսի»՝

Ա. Աթանասեան

ԻՄ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ

Այս տարվայ «Մշակի» № 4-ում զետեղված մեր «Բացարձակ ճշմարտութեան գաղափարը և Լէվ Տօլստօյը» յօդուածը առիթ է տուել Վենետիկի հայրերից մէկին՝ հ. Բ. Ս.-ին յուզված սրտով հանդէս գալ նոյն թերթի 62-դ և 63-դ համարներում՝ «կամակորուած ու կոխկռտուած ճշմարտութիւնն և մասնաւորապէս հայ ժողովրդեան շահերը» պաշտպանելու տենչով։

Մեր ներկայացրած թէզիսի ժխտման խնդրում՝ Վենետիկի հ. Բ. Ս.-ն մի այնպիսի տեսակէտի վրա է կանգնած, որը միանգամայն անգոյ է համարում էվօլիւցիայի, շրջափոխութեան անժխտելի օրէնքը։ Եւ յիրաւի՝ բացարձակ ճշմարտութեան գաղափարի, նոյն և քրիստոնէական վարդապետութեան սկզբունքների հարցում՝ ես և իմ օպպօնենտը կանգնած ենք երկու տրամագծօրէն հակառակ բևեռների վրա։ Շեշտելին այն է, որ իր առարկութիւններին և փաստաբանութիւններին իբր անվիճելի աղբիւր՝ նա ընտրել է գլխաւորապէս բիբլիական դօկտրինը, իսկ մենք՝ իբրեւ նոր ժամանակի նիւթապաշտական, իրական ըմբռնումը։

«Մշակի» № 4-ում մենք գրել էինք Տօլստօյի աստուածայնութեան սկզբունքի և նրա հետ շաղկապված գերագոյն ճշմարտութեան աբսօլիւտիզմի մասին, մինչդեռ հ. Բ. Ս.-ն տրամադրվել է շօշափելու հանճարեղ ծերունու ողջ աշխարհահայեացքը. ուստի մենք չենք խուսափի պարզելու մեր տեսակէտը այդ հարցում ևս։

Ինչով անգնահատելի և բարձրարժէք պէտք է ճանաչվի Տօլստօյի հանճարը ռաձկալաբական տենդենցներով տոգորված տարբերի տեսակէտից։ Պատասխանը կարելի է ձևակերպել այսպէս. Տօլստօյը բարձր է՝ ներկայ հասարակակարգի դէմ իր տեսական մաքառման գաղափարով, իր հօյակապ մերկացումով։ Հարցը, ճիշդ է, կարօտ է մեկնաբանութիւնների և ապացոյցների, սակայն մենք սահմանափակվում ենք սոսկ ձևակերպումով, ի նկատի առնելով տեղի սղութիւնը*)։

Մեր թէզիսը պտտվում էր ըստ մեծի մասին «նիւթի և հոգու» պրօբլէմների շուրջը։ Ուստի անհասկանալի մնաց, թէ ինչու պատուելի հայրը հարկ էր համարել «հսկայ հանճարները» հակադրել «գաճաճներու մտաշխարհին»։ Ըստ երևոյթին, ապացուցանելու համար, թէ որպիսի գաճաճամտութիւն է՝ գիտութիւնը ժխտելու համար միջնադարեան սխօլաստիկի խաւարամտութեամբ հանդէս գալը։ Կարծում ենք, հոգեկան յուզման ելևէջների որոշ արգասիքներն էին անշուշտ, որ օրսկուրանտ հօրը անընդունակ էին դարձրել երևոյթների և փաստերի օբիեկտիվ լուսաբանութեան մէջ։

Այո, Տօլստօյը գնահատելի է մեզ համար՝ հասարակական ներկայ անդեկ կազմակերպութեան իբրև հանճարեղ մերկացնող, բուրժուական արդի ընդհանրացած կարգերի և ինստիտուտների իբր անողորմ քննադատ. իր գերագոյն ձգտումների իդէական մաքրութեամբ՝ յանուն դէմսիս։ Բայց այդքան միայն։ Այլ է այն հարցը, թէ Տօլստօյը ինչ միջոցներով է ձգտում ազատվելու հասարակական համատարած թշուառութիւնից և հասնելու կեանքի երանաւէտ կայանը։ Այստեղ ահա մեր ճանապարհները բաժանվում են։ Հոգին մարմնից անջատ համարելով, Տօլստօյը ձգտում է մարդուն կերպարանափոխել նախ հոգեպէս, ապա մարմնով։ Մեր տեսակէտը սակայն այն է, որ մարդու թէ անհատական և թէ հասարակական ընդհանուր կեանքը կը վերածնվի իրական շըրջապատի կօնկրետ պայմանների կերպարանքմամբ։ Չը պէտք է մոռանալ, որ մարդը միջավայրի հարազատ արգասիքն է իր հոգեֆիզիօլօգիական ամբողջ էութեամբ։

Շօշափել էինք նոյնպէս այն հարցը, թէ աստուածայնութեան գաղափարը ենթարկվում է շրջափոխութեան թէ ոչ։ Վերլուծելով որոշ երևոյթներ, շեշտել էինք, թէ այդ գաղափարն ևս ենթակայ է էվօլիւցիայի այնպէս, ինչպէս բոլոր գաղափարները։ Հ. Բ. Ս.-ին ընդունելի չէ անշուշտ այն, որ գաղափարը իրականի անդրադարձումն է։ Կրկին ապացոյցներ բերելը համարում ենք աւելորդ այն հիման վրա, որ հ. Բ. Ս.-ի հասկացողութեամբ՝ «նախաստեղծ մարդու առաջին կրօնը... գերագոյն Աստուած ինքնին տուաւ անոնց՝ յերանական դրախտին կամ մարդկութեան նախկին խանձարուրքին մէջ»։ Ինչ ասել այն մարդուն, որի գիտութեան ամբողջ պաշարը սոսկ Աստուածաշունչն է, այն էլ ոչ մի մեկնութիւն, ոչ մի կօմմենտարիա չընդունող Աստուածաշունչը։

Ո՛չ, գերապատիւ հայր, ձեր դատողութեան հիմքը սխօլաստիկական քարացած միտքն է։ Դուք տակաւին համոզված էք, որ տիեզերքը ստեղծված է վեց օրում, Ադամը շինված է ցեխակոյտից, Եւան նրա կողերից, իսկ յետագայում բազմացած մարդկային հասարակութեան սօցիալական թշուառութեան պատճառները՝ Եւայի հետ միասին՝ չարանենգ օձն ու թզենին են։ Դուք այնպէս էք ծածկված հնութեան փոշու հաստ շերտերով, որ ձեզ համար բացառ գոյութիւն չունի պատճառակցութեան սկզբունքը։ «Աստուածութեան պաշտամունքը երկնից պարգև է»—ասում էք։ Կարծես ուզում էք մի «տիտանական փորձով» մարդու միտքը քարացնել։

«Մարդու Աստուածը այնպէս է, ինչպէս են նրա մտքերն ու տրամադրութիւնները,—ասում է Ֆէյերբախը—Աստուծու արժէքը գերազանց չէ մարդու արժէքից։ Մարդուն կարելի է դատել նրա Աստուծով, իսկ Աստուծուն՝ մարդով։ Մարդու աստուածութիւնը ամփոփված է նրա խելքի և սրտի մէջ»...

Պարզ է, որ մարդու խելքի ու սրտի բովանդակութիւնը ենթակայ է պատճառական շերտաւորման, բարդացման, շրջափոխութեան. ուրեմն նոյն պրօցէսսին ենթարկվում է նաև աստուածութեան գաղափարը, որը ամփոփված է խելքի և սրտի մէջ։

Հոգեբանութիւնից դուք, գերապատիւ հայր, երևի, գիտէք, որ մարդուն մատչելի են միմիայն այն մտապատկերները, որոնք արդէն գոյութիւն ունեն իրականութեան մէջ և ընդունակ են անդրադառնալու նրա նիւթական ուղեղում։ Եթէ մարդ յաճախ ստեղծում է ֆանտաստիկ պատկերներ և արտայայտում պարադօկսալ մտքեր, ապա գիտցէք, որ դրանք արդիւնք են իրական կեանքի երևոյթների բազմատեսակ կօմբինացիայի։

«Անհատը, որպէս մարդ, չէ կարող Աստուծու մասին ունենալ մարդկութիւնից դուրս մտապատկեր»։ Աստուածային յատկութիւնը՝ մարդկային էական յատկութիւնն է։ Քանի մարդը ինքը գտնվում է նախնական վիճակի մէջ՝ նրա աստուածութիւնն էլ կրում է նախնական բնաւորութիւն. հէնց որ մարդը սկսում է շինել բնակարաններ՝ նա կառուցանում է տաճար և իր Աստուծու համար**)։

Եւ այդպիսով՝ իր աստուածների ստեղծողը ինքը մարդկութիւնն է։ Գաղափարը՝ իրականի անդրադարձումը։ Իրականը՝ ենթակայ շրջափոխութեան։ Իրական է ինքը մարդը իր ողջ էութեամբ. ուրեմն շրջափոխութեան ենթակայ է և նրա գաղափարական աշխարհը։

Ըստ այսմ Ս. Գրքի մէջ արձանագրված «Եւ արար Աստուած զմարդ ըստ պատկերի իւրում» դարձուածքը պիտի հասկանալ՝ «Եւ արար մարդ զԱստուած ըստ պատկերի իւրում»։ Որովհետև Աստուած՝ մարդու ֆանտաստիկական պատկերն է, մարդկային տարրերի հաւաքական սինթէզը...

Եւ եթէ, գերապատիւ հայր, որոշ չափով ուսումնասիրած լինէիք քրիստոնէական ուսմունքի ջատագովներից գոնէ Հարնակ և Պֆլեյդերեր աստուածաբանների աշխատութիւնները, որոնք կրօնների պատմական զարգացումը ընդունում են, ապա դուք միամտութիւն չէիք ունենայ ասելու, թէ «յաւիտենական ճշմարտութիւնը (Աստուած) որոնելի է ո՛չ զգայարանաց հայեամբ, գի անկարելի է, այլ հոգւոյն յատուկ բնրած ներգործութեանէն»։ Միանգամայն միամիտ և անորոշ մտքեր։ Հետաքրքրական է այն հարցը, թէ որքան աստուածապաշտ և ճըշմարիտ քրիստոնեայ կը լինէիք դուք, եթէ ի ծնէ զրկված լինէիք ձեր թէկուզ երեք գլխաւոր զգայարանքներից...

Տարօրինակ է պատուելի հօր տրամաբանութիւնը առհասարակ. Նիւթապաշտութիւնը նրա տեսակէտից մոլորութիւն է։ Երբ մենք խօսում ենք մեր զգայարանքներին և «նիւթազանգ» ուղեղին մատչելի աշխարհից՝ նրա տեսակէտից մենք մոլորված ենք. սակայն երբ ինքը ճառում ու բարբառում է մարդու համար անմատչելի անդրաշխարհից, նա արդար է ու անսխալ։ Եթէ ձեր նիւթեղէն ուղեղն ու զգայարանքները դեր չեն խաղում, միթէ ձեր յօդուածը «հոգւոյն սրբոյ» զօրութեամբ գրեցիք։ Եւ ահա, գերապատիւ հայր, ձեր սխալ տրամաբանութեամբ ձեր «բերդերը» դուք մեզ յանձնեցիք...

Նիւթապաշտական աշխարհահայեացքի մասին ձեր արտայայտած կարծիքները ցած են ամեն քննադատութիւնից։ Ինչ ասել ձեզ, երբ դուք, մոլեռանդ կրօնաւորի պէս, «նիւթապաշտ դպրոցը» «չոր ու ցամաք առածներ» էք համարում։ «Հին դարերում,—ասում էք դուք,—նիւթապաշտները խիստ բացառիկ էին թւով, և ընդհանուրէն իբր մարդկութեան ճիւաղներ նըկատուած, այսօր թէև բազմաթիւ՝ սակայն կուրացն քաղաքը կը կազմեն ընդհանուր մարդկութեան քով»։ Որպիսի՜ քանքարաւոր տողեր։ Եւ այդ ամբողջ աշխարհահայեացքը ժխտելու համար պատմում էք 36 տարի առաջ ձեր լսած մի հէքիաթը. դա իսկապէս նշանակում է՝ իրականը հերքել երազով...

Այլ և քրիստոնէական կրօնի ծագման ու զարգացման մասին պատուելի հայրը ոչինչ չը գիտէ կամ դիտմամբ անտես է առնում։ Պէտք էր իմանալ գոնէ, որ այդ կրօնը արդիւնք է հին յունական իդէալիստական շարժման և փիլիսօփայութեան, ապա հին Հռոմի և հրէական ժողովրդի հասարակական, տնտեսական և քաղաքական կեանքի։

«Քրիստոնէութիւնը երկնքէն երկիրս բերողն եղաւ միմիայն Աստուածորդին և խոստացեալն ազգաց և ազանց Մեսսիայն»։

«Եկաւ աշխարհիս ամենագթած Տէրն ու Արարիչը... եկաւ և ազատագրեց բովանդակ մարդկութիւնը, կոչելով զամենքը ի մի եղբայրակցութիւն... հաստատեց ու ամրապնդեց մինչև այն ժամանակ չտեսնուած լուսաւոր և փրկարար օրէնքներով»։

Միթէ մոռացել էք այն ժամանակները, երբ յանուն այդ «պաշտամունքի» անհատը զրկված էր ազատ խօսելու, գործելու, դատելու, շարժվելու իրաւունքից. երբ նրա իւրաքանչիւր քայլին հետևում էր չարանենգ ճիզուիտը, երբ նրա ամբողջ անհատական-հասարակական կեանքը կաշկանդված էր նզովեալ ինկվիզիցիայի արիւնոտ ուշտ տանջարաններով... Միթէ դրանով քրիստոնէական վարդապետութեան «դժոխքի» գաղափար չէր իրականացած երկրի վրա... Միթէ «փրկաւէտ» է, «լուսաւոր» և «սփոփիչ» այն կրօնական-պաշտօնական հաստատութիւնը, որը յանուն «գերագոյն» կեանքի խաչակիր արշաւանքներ կազմակերպեց և ազգեր ու աշխարհներ արիւնով ողողեց։ Ձեր պաշտամունքը մարդկային կեանքում յիրաւի մի ծանր մղձաւանջ է եղել։ Խաբոյկների մէջ մարդիկ ողջակէզ էին լինում. աստուածաֆէներում նրանց մտքերը ոչնչութեան մատնվում։ Եւ այդ ամենը դուք կրօնի «գերազանց ներշնչութիւններ ու դիւցազնական գործեր» էք համարում։ Եւ միթէ, ձեր կարծիքով, «Տարօնում իշխող Մամիկոնեաններ» և առհասարակ բոլոր հայ նախարարների «անձնանուիրութիւնները» այդ «գերազանց ներշնչութիւնների» արգասիքն էին։ Աւրդեօք V դարի «կրօնական» պատերազմները արդիւնք էին վերացական հիմունքների թէ քաղաքական անկախութեան անհրաժեշտութեան։ Ոգևորողը առաջինն էր թէ երկրորդը։ Եւ, վերջապէս, եթէ քրիստոնէական պաշտօնական եկեղեցին ընդունակ էր այդօրինակ «գերազանց ներշնչութիւնների» մասսայի հասարակական-տնտեսական կեանքում, ապա ինչու նոյնօրինակ քրիստոնեայ յոյները մոլեգնաբար հալածում էին կրօնակից հայերին և ջանում կորստի մատնել նրանց։

Անունիեւն՝ «մոլորութիւնների և քաղաքականութեանց» ճախճախուտ չէր միթէ պաշտօնական եկեղեցին, երբ նրա ծոցում ծնունդ էին առնում արիոսականները, մակեդօնականները, նեստօրականները, եւդիքէսականները, բազմաթիւ այլ և այլ աղանդները, ապա և իրար ժխտող, իրար վարկաբեկող եկեղեցիները...

Պէտք է շեշտենք, գերապատիւ հայր, որ դուք նիւթական կեանքի վրա չափազանց նախապաշարված էք։ Ձեր պաշտպանութիւններն ու սխօլաստիկներին յատուկ ապացոյցները ներկայ XX դարում գոհացուցիչ կարող են համարվել գուցէ բացառապէս «գաճաճներու մտաշխարհին» համար։

Դուրս եկէք, հիւանդոտ ճգնաւորներ, նիւթականը գրչով ու խօսքով միայն ժըխտողներ, հրապարակում աննիւթ իդէալիզմից ճառող, իսկ ետևի դռնից նիւթական բոլոր վայելքները ներս ընդունողներ. դուրս եկէք ձեր բորբոսնած խցերից, որոնք իրաւամբ արևազուրկ «խլուրդների» խաւար լաբիւրինթոսներ են, և դիտեցէք այն նոր աշխարհը, որ ծագել է ապագայի նոր հասարակութեան ձգտումների նուաճումներով ու նորագոյն գիտութեան փայլուն ճաճանչներով։

Մի՛ լինէք այնքան մոլի՝ դաժան ու մըռայլ կղերամտութեան մէջ, որ գիտութեան նկատմամբ ձեր արտայայտած մի անհեթեթութեանը չը յաջորդի մի ուրիշը, առաւել զաւեշտականը։ Ձեր ըմբռնած ու քարոզած «պաշտամունքը»՝ ստապատիր՝ յանցագործ տարր է։ Նա պատմականօրէն կոչվել է սրբագործելու ամեն չարիք, ամեն բռնութիւն, որ կը բղխի իշխանութիւնից։ Քիչ չեն օրինակներ պատմութեան մէջ, երբ այդ «պաշտամունքը» գործել է խաչի և սրի միացած զօրութեամբ։ Նա կոչված է եղել մարդկութիւնը սարկութեան և խաւարի թագաւորութեան մէջ պահելու համար։

Այո, գերապատիւ հայր, պատմականօրէն ձեր կացութիւնը չափազանց տարակուսելի է, սակայն, ոչ անելանելի։ Կունցէք՝ կրօնի պաշտամունքը անհատի ազատ խղճի գործ դարձնելու համար։

Սուրխաթեան

*) Այդ հարցերը մենք մանրամասնօրէն կը շօշափենք «Արօր» ամսագրում, երբ առիթ ներկայանայ։ Ս.

**) «Քրիստոնէութեան էութիւնը», Լ. Ֆէյերբախ։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՐՁԱԳԱՆՔՆԵՐ ԹԻՒՐՔԱՀԱՅԱՍՏԱՆԻՑ

—

Վան, 14 մարտի

Գրել էի, որ Միացեալ Ընկերութիւնը Եգիպտոսի Բարեգործ. Միութեան հետ կապած համաձայնութեան համեմատ որոշել է առաջիկայ սեպտեմբերի 1-ից մի վարժապետանոց բանալ Վանում, տարեկան 600 ֆունտ ստերլինգ (6000 րուբլի) բիւջէով։ Առաջարկը երկու շաբաթ առաջ հասաւ այստեղ, որով Միացեալ Ընկերութիւնը առաջարկում է կենտրօնական վարժարանի խնամակալութեան՝ վարժարանը իր գոյքերով ու եկամուտներով Ընկերութեան տրամադրութեան ներքև դնել, վերածելու համար վարժապետանոցի։ Առաջարկը ուրախութեամբ ընդունվեց ազգ. վարչութեան ժողովներից ու թաղական խորհուրդներից, որովհետև կենտրօնականը ծխական նախակրթարանների լրացուցիչ դասընթացքն է քառամեայ շրջանով և դրա համաձայն էլ պատասխան տրվեց Միացեալ Ընկերութեան տնօրէն ժողովին։

Այս ուրախալի որոշումը սակայն դուր չէ եկել մի կարգ շրջանների, և լավցին ու դեռ ևս լսվում են ինչ-որ կոնչոցներ այդ որոշման դէմ, որոնց արձագանք եղաւ նաև տեղիս «Աշխատանք» թերթը։ Դրանք չեն հանդուրժում, որ վարժապետանոցի հսկողութիւնն ու իրաւասու ձայնը գտնվելու է Միացեալ Ընկերութեան ձեռքում, որը պաշտօններ է տալիս և կը տայ Մինասեաններին, Նաթանեաններին, Գուզեաններին ու Գույումճեաններին, իսկ չէ տալիս Վռամեաններին, Շահրիկեաններին, Տաճատ վարդապետներին ու նմաններին. «մենք մեր իրաւասութիւնն ու կենտրօնական վարժարանը ծախել ենք 450 ոսկով», ասում են և նման այլ անհեթեթ մտքեր ու վայնոններ, որոնց չարժէ ի հարկէ կարևորութիւն տալ։ Միացեալ Ընկերութեան ձեռքում նրանք կենտրօնականը կուսակցական հաշիւների համար անդարձ կորած են համարում. մինչդեռ այս կերպով նրան մի օր որևէ կերպով իրանց ձեռքը բերելու յոյսներ տածում էին, ինչպէս որ անցեալ տարի փորձեր եղան Աղթամարի հետ Միութեան անունով։ Ուստի անասպասելի չէ որ զանազան մութ ինտրիգներ, ստորերկրեայ մեքենայութիւններ էլ լարվեն գործը վիժեցնել տալու համար։ Արդէն իմանում ենք, որ երէկ մի այդպիսի միտինգ էլ սարքել են Կենտրօն. վարժարանի սրահում, ու նման մտքով կոնչոցներ ու վայնուններ արձակել մի ոմն Մաքսապետեան նախկին Տաճատ վարդապետ և ուրիշներ, բայց միտինգը խանգարվել ու որոշ եզրակացութեան չէ եկել։ Մենք իրաւամբ սպասում ենք, որ Միացեալ Ընկերութիւնն ու Բարեգործականը այս հու-պաններից չեն խրտնի, ինչ որ նրանց հեղինակների միակ նպատակն է, խրտնեցնել ու խանգարել։

Գարունը սկսել է արդէն, դաշտերը սկսել են բացվել մեզանում, բայց դեռ ցանքերի վիճակը յայտնի չէ, միայն յուսալի է, որ սաստիկ ձմեռը սատակեցրած լինի դաշտամկներին։

Մտրակ

ՕՐՎԱՅ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

—

◆ Ապրիլի 28-ին Լօնդօնում տեղի կունենայ խաղաղութեան միտինգ Բալֆուրի և Ասկվիտի մասնակցութեամբ։

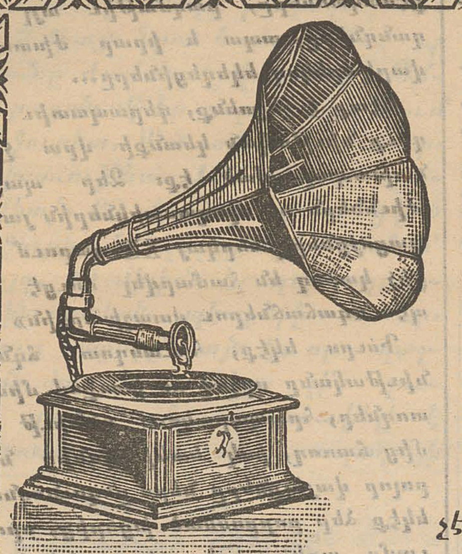

ԱՄԲՈՂՋ ԱՇԽԱՐՀԻ ԼՈՒՐՋ ԱՌԱՒԵԼՈՒԹԻՒՆԸ

„ՊԱՏԷՖՈՆԻ“

ՇՈՒՐՋՆ Է, ՈՐ ՆՈՒԱԳՈՒՄ Է ԱՌԱՆՑ ԱՍԵՂԻ

ԱԿՑ. ԸՆԿ. ԵՂԲԱՐՔ ՊԱՏԷ ՊԱՐԻԶՈՒՄ

Միայն «ՊԱՏԷՖՈՆԸ» չունի անդուրեկան խշշոցը, առաջացած ասեղից, որին փոխարինում է յարատեւ սափֆիրը։ Սափֆիրը չէ փչանում։ Սափֆիրը չէ փչացնում պլաստինկաները։ «ՊԱՏԷՖՈՆԻ» մեխանիզմը իդէալական ամուր է։ «Պատէֆոնի» արտաքինը գեղեցկութեան կողմից ոչ մի պակասութիւն չունի։ Այդ յատկութիւնները «ՊԱՏԷՖՈՆԻՆ» դնում են առաջնակարգ տեղում։

Լսեցէք «ՊԱՏԷՖՈՆԻՆ», նա ինքն կապացուցանէ իր առաւելութիւնը։

Պահանջեցէք 1911 թ. կատալօգները, որոնք պարունակում են ընդարձակ ռեպերտուար բոլոր լեզուներով, մօտ 20,000 երաժշտագրութիւններ։

Պլաստինկաներ՝ ՍՕԲԻՆՕՎԻ, ԿԱՍՏՕՐՍԿԻԻ, ԲՈՒԽՏՕՅԱՐՕՎԻ, ԴԱՒԻԴՕՎԻ, ԼԱԲԻՆՍԿԻԻ, ՍԻԲԻՐԵԱԿՕՎԻ, ԿԱՄԻՕՆՍԿԻԻ. ՆԵԺԴԱՆՕՎԱՅԻ, Մ... ԽԱՅԼՕՎԱՅԻ, ԿՈՒԶՆԵՑՕՎԱ-ԲԷՆՈՒԱՅԻ, ՊԵՏՐՕՎԱ-ԶՎԱՆՑԵՎԱՅԻ, ԵՐՄՕԼԷՆԿՕ-ԻԺԻՆԱՅԻ, ՊԱՆԻՆԱՅԻ, ՎԵԱԼՑԵՎԱՅԻ, ՊԼԵՎԻՑԿԱՅԱՅԻ, ՊԻՕՆՏԿՕՎՍԿԱՅԱՅԻ և այլն և այլն. հրաշալի դուէտներ, կվարտէտներ, օրկեստրային նուագումներ։ Մրցութիւնից դուրս!

ՆՈՐՈՒԹԻՒՆ! Առանց բուրգորի Պատէֆոն „ՇԱՆՏԷԿԼԷՐ“—Գինը 40 րուբլի։

Իսկական «ՊԱՏԷՖՈՆՆԵՐԸ» վաճառվում են Թիֆլիսում բացառապէս միակ ներկայացուցիչ

ԿԱՐԼ ՇՈՒՄԱՆԻ մօտ, Գօլօվինսկի պրօսպէկտ, № 10.

2—2 321. (Կ. Հ.)

✦ Սերբիական Պեօտր թագաւորը մայիսին կը մեկնէ Պարիզ պաշտօնապէս այցելելու համար Ֆալիէրին։

✦ Պարիզում դատական քննիչը հարցաքննեց պետական դաւաճանութեան հերոսներ՝ Րուէին, Մեմօնին և Պալիէին։ Րուէն պնդեց դարձեալ, որ Մեմօնին նա յիրաւի տուել է միայն 4 կարևոր փաստաթղթեր. բայց թէ որտեղից են Մեմօնի ձեռքում բռնված ուրիշ շատ յոյժ կարևոր թղթերը, մընում է գաղտնիք։

✦ Կանադայում ձեռնարկված է կառուցանելու երկաթուղային մի կամուրջ ս. Լավրենտիոս գետի վրայով, որ արժենալու է 18 միլիոն րուբլի։ Նոր կամուրջը, կառուցման վրա հսկող ինժեների կարծիքով, լինելու է ամենահսկայ կամուրջը աշխարհում։

✦ Շամպայնի մէջ տեղի ունեցող գինեգործների անկարգութիւնների մասին արտասահմանեան լրագիրները լի են բազմաթիւ նորագոյն և սենսացիօն տեղեկութիւններով։

✦ Գերմանական մամուլը իր կառավարութիւնից պահանջում է զօրքեր խաղաղացնելու ֆրանսիական գինեգործների յուզմունքները, որոնք կարող են առաջ բերել քաղաքացիական պատերազմ։

✦ Մարնա դեպարտամենտում, ուր գինեգործների յուզմունքները և անկարգութիւնները անասելի չափերի են հասել, այս մի քանի օրվայ ընթացքում ջարդեցին 6 միլիոն լի շշեր շամպայնով։

✦ Ուսկիւբից հեռագրում են, որ թիւրքաց մի բատալիոն Սկիւտարից Տուզ գնալիս ճանապարհին ընկաւ թակարդի մէջ։ 100 թիւրք սպանվեցին. վիրաւորվածների թիւը շատ մեծ է։

✦ Վիէննայից հեռագրում են, որ արտաքին գործերի մինիստրութիւնը տեղեկութիւն ստացաւ այն մասին, որ ռուսաց կառավարութիւնը չերնօգորական կառավարութեանը պահանջ է դըրել խիստ կերպով, քան այժմ է, ձեռնպահ մնալ Թիւրքիայի հետ թըշնամական յարաբերութիւնից։

✦ Չերնօգորական կառավարութիւնը մի կոչով ազգաբնակութիւնից պահանջում է օգնութիւն հասցնել Չերնօգորիա ապաստանվող գաղթականներին։

✦ Չինական կառավարութիւնը, ի նկատի ունենալով երկրում տիրող համատարած յուզմունքը, պատրաստվում է հրատարակել Չինաստանի և Ռուսաստանի միջև կապված համաձայնութեան բնագիրը ամբողջովին։

✦ Տօկիօյից հեռագրում են, որ պալատի ընտրողական բարենորոգման մասնաժողովը սկզբունքով ընդունեց ընդհանուր ձայնատւութիւնը։

✦ Բրիւսսէլում մամուլի մի մասը նախագուշակում է անխուսափելի ընդհարում Ամերիկայի և Եապոնիայի միջև Պանամայի ջրանցքի առիթով։

✦ Արտասահմանեան գինւորական անձինք, ներկայ գտնվելով Պէկինում տեղի ունեցող զինւորական վարժութիւններին, գովասանքով են խօսում չին զինւորների մասին։

✦ Սպանական կառավարութիւնը Գերմանիայի խորհրդով յետաձգեց զօրքերի առաքումը Մարոկկօ։ Այդպիսով Սպանիան ժամանակաւորապէս հրաժարվում է գործելու Ֆրանսիայի հետ միասին ապստամբութիւնը ճնշելու հարցում։

✦ Ֆէրրէրի գործի առիթով սպանական պարլամենտում վիճաբանութիւնները աւարտվեցին։ 179 ձայնով ընդդէմ 23-ի մերժվեց ոչ միայն գործը վերաքննելու առաջարկը, այլ և զինւորական կօդէկսի բարենորոգումը։

✦ Սպանական դեսպանը մեկնեց Պարիզից։ Նրա մեկնումը առաջ բերեց խօսակցութիւններ և լուրեր։ Ցամառ կերպով պնդում են, որ իբր պատճառը ֆրանսիական կառավարութեան առաջադրութիւնն է Մեմօնի գործի առիթով։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՏ. ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾ.

4 ապրիլ

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Լոյս ապրիլ 4-ի գիշերը կախվեց յայտնի նկարիչ Կրիժիցկին։

Բարձրագոյնս թոյլ տրվեց երկրագործութեան գլխաւոր վարչութեանը բաց թողնել Սէմիրէչինսկի շրջանի արքունի ամարանոցներից փայտեր երկրաշարժից վնասվածների համար կազմակերպված հասարակական աշխատանքներ կազմակերպելու։

Հակաժանտախտային մասնաժողովը 17 նահանգների քաղաքներին և զէմստվօներին բաց է թողել 235,830 ր. հակախոլերային ձեռնարկութիւնների համար։

Մինիստրների խորհրդում ընդունվեց Պետերբուրգում ռուս-եապօնական ընկերութիւն հաստատելու կանոնադրութեան նախագիծը։

ՍԻՄԲԻՐՍԿ։ Բազմամարդ ժողովում կայացաւ ազգային միութեան բաժանմունքը։ Պրեզիդիումի կազմի մէջ մտան Պետական Խորհրդի անդամ Պօլիվանով, Դումայի անդամ Մօտովիլով։

ԵԿԱՏԵՐԻՆՕՍԼԱՒ։ Փակվեց շրջանային խոլերային համագումարը, ընդունելով մի շարք բանաձևեր։

ՆՈՐ-ԲՈՒԽԱՐԱ։ Չարջույ եկաւ ամերիկացի միլլիօնատէր Գամօնի կազմակերպած խումբը բամբակագործութեան համար պիտանի տեղերը ուսումնասիրութեան համար։

ՄՕՍԿՎԱ։ Ձերբակալվեցին 11 սօց.-յեղափոխականներ, խլվեցին թղթեր և խմբակի կնիքը։ Դատ սկսվեց բոլորի դէմ 102-րդ յօդուածով։

ԿԻԵՎ։ Ձերբակալվեց սօց.-դեմօկրատների կօնֆերէնցիան 8 հոգուց բաղկացած։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ

Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ

Ց. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ

Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

«ԳՈՒՏՏԵՆԲԵՐԳ» գրավաճառանոցում վաճառվում է

ԼԷՕՆԻԴ ԱՆԴՐԷԵՎԻ

ԱՆԱԹԵՄԱ

Թարգմ. Ա. Ց.

Գինն է պօստի ծախքով 1 ր. 30 կ.

Դիմել՝ Тифлисъ, Книжный магазинъ «ГУТТЕНБЕРГЪ», Г. И. Галустяну.

Նոյն տեղը վաճառվում է

ՎԻՐԱՒՈՐ ԲԼԲՈՒԼ

ԵՐԳԱՐԱՆ

Պօստի ծախսով 70 կ.։ Գաւառացիները կարող են ուղարկել պօստի մարկաներ։

(օ. մ.) 313. 3—3

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

(Ձմերային երթեւեկութիւն)

(Ժամերը նշանակված են Թիֆլիսի ժամանակով)

ԹԻՖԼԻՍԻՑ ՄԵԿՆՈՒՄ Է

ԲԱԳՈՒ՝ **արագ** № 2 **գնացքը**՝ 9 ժ. 28 ր. առաւօտ., Գանձակ է հասնում 2 ժ. 38 ր. ցեր., Եւլախ՝ 4 ժ. 18 ր. ցեր., Հաջի-Կաբուլ՝ 8 ժ. 12 ր. երեկ. Բալաջարի՝ 10 ժ. 59 ր. գիշ. Բագու՝ 11 ժ. 26 ր. գիշեր. **Մարդատար** № 6 **գնացքը**՝ 3 ժ. 35 ր. ցեր., Գանձակ է հասնում 9 ժ. 56 ր. երեկ., Եւլախ՝ 12 ժ. 7 ր., գիշ., Հաջի-Կաբուլ՝ 4 ժ. 40 ր. գիշ., Բալաջարի՝ 8 ժ., 13 ր. առաւօտ., Բագու՝ 9 ժ. 7 ր. առաւօտ.: **Պօստատար** № 4 **գնացքը**՝ 10 ժ. 25 ր. գիշ., Գանձակ է հասնում 4 ժ. 47 ր. գիշ., Եւլախ՝ 7 ժ. 3 ր. առաւ.: Հաջի-Կաբուլ՝ 12 ժ. 11 ր. ցեր.: Բալաջարի՝ 3 ժ. 53 ր. ցեր., Բագու՝ 5 ժ. 21 ր. երեկ.: **Խառն գնացքը**՝ IV կարգի վագոններով ըստ հարկի կարևորութեան՝ 4 ժ. 18 ր. գիշ., Գանձակ է հասնում 12 ժ. 48 ր. ցեր., Եւլախ՝ 4 ժ. երեկ., Հաջի-Կաբուլ՝ 11 ժ. 39 ր. գիշեր., Բալաջարի՝ 4 ժ. 31 ր. գիշ., Բագու՝ 5 ժ. 22 ր. առ.:

ՋՈՒԼՖԱ-ԵՐԵՒԱՆ՝ **պօստատար** № 74/75 12 ժ. 41 ր. գիշ., Ալէքսանդրօպօլ է հասնում 11 ժ. 41 ր. առաւ., Էջմիածին կայար.՝ 5 ժ. 18 ր. ցեր., Երևան (առանձին գնացք Ուլուխանլուից յարմարեցված այս գնացքին)՝ 7 ժ. 11 ր. երեկ., Նախիջևան՝ 11 ժ. 21 ր. գիշեր., Ջուլֆա՝ 1 ժ. 5 ր. գիշ.: **Մարդատար-ապրանքատար** № 78/79 **գնացքը**՝ 4 ժ. 33 ր. ցեր., Ալէքսանդրօպօլ է հասնում 3 ժ. 31 ր. գիշ., Էջմիածին կայարան՝ 9 ժ. 3 ր. առաւ., Երևան՝ 10 ժ. 34 ր. առաւօտ., և սրանից դէնը այլևս չէ գնում: **Խառն գնացք** IV կարգի վագոններով ըստ հարկի կարևորութեան № 108/109՝ 5 ժ. 48 ր. գիշ., Ալէքսանդրօպօլ է հասնում 7 ժ. 20 ր. երեկ., Էջմիածին կայարան՝ 1 ժ. 30 ր. գիշ., առանց Երևան մտնելու, Նախիջևան՝ 9 ժ. 49 ր. առաւ., Ջուլֆա՝ 11 ժ. 58 ր. ցերեկ.:

ԲԱԹՈՒՄ՝ **մարդատար** № 5 **գնացքը**՝ 8 ժ. 10 ր. առաւ., Միխայլօվօ է հասնում 12 ժ. 18 ր. ցեր., Բաթում՝ 9 ժ. 20 ր. եր.: **Պօստատար** № 3 **գնացքը**՝ 2 ժ. 9 ր. ցեր., Միխայլօվօ է հասնում 6 ժ. 18 ր. երեկ., Բաթում՝ 4 ժ. 28 ր. գիշ.: **Մարդատար** № 7 **գնացքը**՝ 11 ժ. 53 ր. գիշ., Միխայլօվօ է հասնում 3 ժ. 58 ր. գիշ., Բաթում՝ 1 ժ. 28 ր. ցեր.: **Խառն գնացք** № 107 ըստ հարկի կարևորութեան՝ 1 ժ. 5 ր. գիշ., Միխայլօվօ է հասնում 6 ժ. 54 ր. առաւ., Բաթում՝ 8 ժ., 33 ր. երեկ.:

ԲՕՐԺՕՄ՝ **մարդատար** № 9/66 **գնացքը**՝ 3 ժ. 28 ր. ցեր., Գօրի է հասնում 6 ժ. 8 ր. երեկ., Միխայլօվօ 7 ժ. 43 ր. երեկ., Բօրժօմ՝ 9 ժ. 8 ր.:

ԹԻՖԼԻՍ Է ՀԱՍՆՈՒՄ

ԲԱԳՈՒԻՑ՝ **մարդատար** № 5 **գնացքը**՝ 7 ժ. 25 ր. առաւ.: **Պօստատար** № 3՝ 1 ժ, 9 ր. ցեր.: **Արագ** № 1 **գնացքը**՝ 10 ժ. 55 ր. գիշ., որ այլևս դէնը չէ գնում: **Խառն գնացքը** IV կարգի վագոններով 12 ժ. 3 ր. գիշ.:

ԲԱԹՈՒՄԻՑ՝ **մարդատար** № 6 **գնացքը**՝ 7 ժ. 46 ր. ցեր.: **Պօստատար** № 4 **գնացքը**՝ 9 ժ. 25 ր. գիշ.: **Մարդատար** № 8 **գնացքը**՝ 8 ժ. 45 ր. առաւ., որ դէնը այլևս չէ գնում: **Խառն գնացքը** IV կարգի վագոններով 3 ժ. 15 ր. գիշ.:

ՋՈՒԼՖԱ-ԵՐԵՒԱՆԻՑ՝ **պօստատար** № 72/73 **գնացքը**՝ 6 ժ. 38 ր. առաւ,: **Մարդատար-ապրանքատար**՝ № 80/81 **գնացքը**՝ 7 ժ. 1 ր. առաւ.: **Խառն գնացքը** IV կարգի վագոններով 10 ժ. երեկ.:

ԲՕՐԺՕՄԻՑ՝ **մարդատար** № 61/10 **գնացքը** 7 ժ. 35 ր. առաւօտեան:

Ծանօթութիւն.—Արագ գնացքները (№ 2՝ Թիֆլիս-Բագու և № 1՝ Բագու-Թիֆլիս) առանց փոփոխելու գնում են մինչև Ռօստով և յետ դառնում, անպատճառ մտնելով Բագու՝ ամբողջ կազմով և բոլոր տեղերը հօլաց-կարտով են: Այս գնացքներում կայ Միջազգային Ընկերութեան մի **միքստ** I/II կարգի վագօն, որ առանց իջեցնելու հաղորդակցում է Թիֆլիս-Բագու-Մօսկվա՝ աւելացված վճարով (1,000 վերստը I կարգի վագօնում 8 ր., II կարգի՝ 6 ր).:

ԱԶԴ

Խմբագրվում է առաջիկայ

1912

բւակաճի համար

„ՇԱՒԻՂ“

ԳՐՊԱՆԻ, ՊԱՏԻ ԵՒ ՍԵՂԱՆԻ

✦ **ՕՐԱՑՈՅՑՆԵՐ** ✦

«**Շաւիղ**» **օրացոյցների** նպատակն է ծառայել հասարակութեան ինքնագիտակցութեան զարգացմանն իբրև շաւիղ, առաջնորդել նրան դէպի բարին, վսեմն ու գեղեցիկը։

«Շաւիղ» օրացոյցներն իբրև գեղարուեստական հրատարակութիւն, տպագրվելու են գունաւոր և պատկերազարդ։

«Շաւիղ» օրացոյցներին մասնակցում են մի խումբ գրական ույժեր։

«Շաւիղ» օրացոյցները տպագրվելու են մեծ քանակութեամբ և վաճառվելու **չափազանց էժան գներով**, հակառակ մինչև օրս եղած հրատարակութիւնների։

Գները և բովանդակութիւնը կը յայտարարվի իր ժամանակին։

Խմբագրութիւն «Շաւիղ» օրացոյցների

(Հ. ու. Կ.) 302. 6—4

5 ՌՈՒԲԼԻ ԱՄԵՆ ՕՐ, և աւելի, հեշտութեամբ կարող են վաստակել տղամարդիկ և կանայք՝ ընդունելով պատուէրներ շատ սպառվող մի առարկայի համար։ Դրամագլուխ և գիտութիւն չէ պահանջվում։ Պայմանները, հաւատարմաթուղթը և ամբողջ նկարագրութիւնը կուղարկվեն՝ հէնց որ կը ստացվի 21 կոպ. մարկաներով՝ ճանապարհածախսի համար։ Հասցէն՝ О-ву «СЕМИ-ЭМАЛЬ» г. Лодзь, № 39.

(В. 22423) 211. 10—8

ՇՏԱՊԵՑԷՔ

ԶԱՏԿԱԿԱՆ ՏՕՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

ՁԵՌՔ ԲԵՐԵԼ

ԳՐԱՄՄՕՖՕՆՆԵՐ

ԵՒ

ՊԼԱՍՏԻՆԿԱՆԵՐ

ԳՐԱՄՄՕՖՕՆ ԱԿՑ. ԸՆԿ. ԳՕԼՕՎԻՆՍԿԻ ՊՐ. № 9

Միանգամայն կատարելագործված երաժշտական գործիք, որն ունի իր վրա

ԱՄԲՈՂՋ ԱՇԽԱՐՀԻՆ ՅԱՅՏՆԻ

ՖԱԲՐԻԿԱՅԻՆ „ԳՐՈՂ ԴՐՈՇՄԸ ՀՐԵՇՏԱԿ“

ԵՐԳՈՒՄ Է

ԽՕՍՈՒՄ Է

ԾԻԾԱՂՈՒՄ Է

Ուրախացնում, զմայլեցնում է բոլորին և զարթեցնում է սէր առ երաժշտութիւնը։

Ստացված են մեծ քանակութեամբ ապարատներ՝ վերջին կատարելագործութեան հասած կօնստրուկցիայով, և պլաստինկաներ՝ երկրագնդի բոլոր լեզուներով երաժշտագրված։

ԿԱՏԱԼՕԳՆԵՐԸ ՊԱՀԱՆՋԵՑԷՔ ՁՐԻ

(Կ. Հ. Հ.) 315. 4—2

ՆՈՐԻՆ ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ՄԵԾՈՒԹԵԱՆ ԿՈՎԿԱՍԻ ՓՈԽԱՐՔԱՅԻ

ԴԻՒԱՆԱՏԱՆ ՏՊԱՐԱՆԸ

(ԼՕՐԻՍ-ՄԵԼԻՔՕՎՍԿԱՅԱ ՓՈՂՈՑ, ԱՐՔՈՒՆԱԿԱՆ ՏՈՒՆ)

կատարում է ամեն տեսակ տպարանական աշխատանքներ, այն է՝ տպագրում է ... գիրներ եւ ամսագիրներ, գրքեր, բրօշիւրներ, բլանկներ, աֆիշաներ, ծրագիրներ, սանեկան հրաւիրատոմսեր, այցեքարտեր եւ այլն։

Ընդունվում են տպագրական պատուէրներ հետեւեալ լեզուներով՝ ռուսերէն, հայերէն, վրացերէն, Թուրքերէն, ֆրանսերէն, գերմաներէն, արխազերէն և լեռնականների բարբառներով... Պատուէրները կատարվում են մաքուր, ճշգրօրէն և չափաւոր գներով։ Ընդունվում են նաև շուտափոյթ կատարվելիք պատուէրներ առանձին պայմաններով։

Պատուիրողների ցանկութեան համաձայն, տպարանը պատուէրները կարող է կազմել տալ, կամ բրօշիւրներ շինել, ու այնու յանձնել։

ԿԱՆ ՄԵԾ ՔԱՆԱԿՈՒԹԵԱՄԲ ԶԱՆԱԶԱՆ ՏԵՍԱԿ ԹՂԹԵՐ ՊՐԷՅՍ-ԿՈՒՐԱՆՏԻ ԳՆԵՐՈՎ։

Типографія канцеляріи Намѣстника Его Императорскаго Величества на Кавказѣ, Лорисъ-Меликовская улица, домъ казенный.